

Σημείωμα του εκδότη

Προφυλάκιση και τιμωρία

«**Η** ιδέα ότι η προφυλάκιση είναι κατά το πλείστον ανώφελος και αδικαιολόγητος, δυναμένη να καταστή ενίοτε και καταστροφική, αποτελεί πλέον πεποίθησιν εις τους ασχολουμένους με την επιστήμην και την εφαρμογήν του νόμου. Η προφυλάκιση αποτελεί βαρείαν προσβολήν της ατομικής ελευθερίας ενός προσώπου το οποίον κατά τεκμήριον θεωρείται αθών, μέχρι της υπό του αρμοδίου δικαστηρίου κηρύξεως της ενοχής και καταδίκης του».

Τα προηγούμενα διαλαμβάνονται στην Εισηγητική Έκθεση του Υπουργού Δικαιοσύνης Γ. Σταμάτη στον μετέπειτα Ν. 1128/1981, με τον οποίον αναμορφώθηκε το δίκαιο της υπό τον ΚΠΔ προφυλάκισεως, προκειμένου να περιορισθεί στο απολύτως αναγκαίο μέτρο η χρήση αυτού του «εξαιρετικού δικονομικού μέτρου» και να εναρμονιστεί η ημεδαπή νομοθεσία προς τις επιταγές της ΕΣΔΑ. Ο θεσμός μετονομάστηκε σε «προσωρινή κράτηση», διότι, σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση, «ο όρος προφυλάκιση ... φαίνεται ως να αποτελή πρόδρομον μιάς οριστικής φυλάκισεως, προδικαζομένης ούτω της καταδίκης του προφυλακισθέντος».

Στα χρόνια που ακολούθησαν υπήρξαν πολυάριθμες τροποποιήσεις των άρθρων 282 επ. ΚΠΔ (Ν. 2207/1994, Ν. 3811/2009 κ.ά.) με σκοπό, κυρίως, την ενίσχυση του πρωτείου των περιοριστικών όρων έναντι της προσωρινής κράτησης και την αποτροπή της επιβολής της τελευταίας λόγω της βαρύτητας της αποδιδόμενης στον κατηγορούμενο πράξης, δηλαδή ως «προκαταβολής της ποινής» (Γ.-Αλ. Μαγκάκης, ΝοΒ 1980, 1894).

Οι μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες του νομοθέτη δεν έμειναν χωρίς απήχηση στην νομολογία. Στην ΣυμβΕφΑθ 1118/1989, η οποία εκδόθηκε σε πολύκροτη υπόθεση πρώην διοικητή ΔΕΚΟ, (ΠοινΧρον ΛΘ/992) αναφέρεται χαρακτηριστικώς ότι: «Η προσωρινή κράτησις ... δεν αποβλέπει εις σωφρονισμόν του δράστου, ως η ποινή, και επομένως δεν δύναται να συνιστά κατ' ουδέν μίαν 'προκαταβολήν', ούτως ειπεῖν, ή προέκτισιν της επιβληθησομένης, έστω και μετά πλήρους βεβαιότητος, ποινής ... δεν δύναται να έχη εκδικητικόν χαρακτήρα διά τον κατηγορούμενον, ακόμη και αν έχη τελέσει βαρύ αδίκημα το οποίον, έστω, συνήγειρε την κοινήν γνώμη, ενδεχομένως δε προκάλεσεν αγανάκτησιν ή και σκάνδαλον».

Συνέχεια στη σελ. 2

Σε αυτό το τεύχος

2 **Επικαιρότητα**

- «Γνωστός ποινικολόγος» - Χ. Ε. Μαραβέλιας (πηγή: athensreviewofbooks.com)

5 **Νομοθεσία – ν. 5090/2024**

- Η απώλεια του δικαιώματος για άσκηση έφεσης κατά καταδικαστικής απόφασης με ένα νόμο και ένα άρθρο - Κ. Κοσμάτος
- Ν. 5090/2024: Ποινών έκτιση άλλως ποινών εξόντωση - Εμμ. Αναστασάκης

- Νομοθετικές μεταβολές του θεσμού της υφ' όρον απόλυσης (105B, 106 ΠΚ)

- Π. Παντελεάκη

- Περί της (ιδιότυπης) ευθύνης νομικών προσώπων για εγκλήματα δωροδοκίας κατά τον ν. 5090/2024

- Ι. Αναστασοπούλου

13 **Ποινική νομολογία ΕΔΔΑ**

- Μία επιγραμματική παρουσίαση των σημαντικότερων αποφάσεων Απριλίου - Ιουλίου 2024

- Επιμέλεια: Β. Χειρδάρης

Το ανεκτόν της επιβολής ή της συνέχισης της προσωρινής κράτησης μόνον ως έσχατου μέσου για την διασφάλιση της παρουσίας του κατηγορουμένου στην δίκη ή/και την αποτροπή τελέσεως εγκλημάτων εκ μέρους του, καθώς και η απαγόρευση της προεξόφλησης της ενοχής του, τονίζεται διαχρονικώς στην νομολογία του ΕυρΔΔΑ επί του άρθρου 5 παρ. 3 συνδ. 6 παρ. 2 ΕΣΔΑ (βλ. αντί άλλων *Nerattini* κατά Ελλάδα της 18.12.2008, *Καμπανέλλης* κατά Ελλάδα της 21.6.2007) και ανήκει στο ευρωπαϊκό φιλελεύθερο κεκτημένον.

Στο αυτό πνεύμα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Σύσταση της 18.12.2022 (C(2022) 8987 final) καλεί τα κράτη μέλη να επιβάλλουν προσωρινή κράτηση μόνον όταν αυτή είναι απολύτως αναγκαία και να χρησιμοποιούν αντ' αυτής το «ευρύτατο δυνατό φάσμα εναλλακτικών μέτρων» υιοθετώντας τεκμήριο υπέρ της ελευθερίας των κατηγορουμένων.

Ας σημειωθεί ότι το καθεστώς το οποίο διακήρυξε επισήμως την «ανάγκη» να επιβάλλεται η προφυλάκιση ως πρόδρομο της ποινής μέτρο οσάκις «εν όψει της βαρύτητας της πράξης και της εξέγερσης της κοινής γνώμης θα ήταν αφόρητο να αφεθεί ελεύθερος ο κατηγορούμενος», ήταν αυτό των εθνικοσοσιαλιστών, με νομοθέτημα της 28.6.1935.

Με «Ενημερωτικό Σημείωμα» της 20.6.2024 το Γραφείο Τύπου του Υπουργείου Δικαιοσύνης εξήγγειλε νέες διατάξεις για την

αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Μεταξύ αυτών ανακοινώθηκε ότι στις υπό συζήτηση κακουργηματικές υποθέσεις η προσωρινή κράτηση θα είναι «κανόνας» καθώς και ότι αυτή θα επιβάλλεται και για «σοβαρά πλημμελήματα» του εν λόγω είδους. Το μέτρο έγινε ευμενώς δεκτό από μερίδα του τύπου με την ρουμπρίκα «προφυλάκιση για τους δράστες»!

Οι πρόσφατες νομοθετικές εξαγγελίες εντάσσονται στο «βασικό ιδεολογικό δίπολο ασφάλειας και τιμωρητικότητας» (*Τ. Τζαννετάκη*, *ΠοινΧρον*, ΟΔ/171) που χαρακτηρίζει την αντιμεταρρυθμιστική ποινική νομοθεσία των τελευταίων ετών, με αποκορύφωμα τον Ν. 5090/2024. Αν οι υπουργικές εξαγγελίες πραγματοποιηθούν, το φιλελεύθερο κεκτημένον των τελευταίων σαράντα τριών ετών στο δίκαιο της προσωρινής κράτησης θα θυσιαστεί στην εφήμερη μικρο-πολιτική ατζέντα της ψεύτικης ασφάλειας και η προφυλάκιση, ως «λείψανον θλιβερόν της εξεταστικής δίκης» (*Κ. Τσουκαλάς*, *Ποινική Δικονομία*, τ. Β' 1939, 163), θα επανέλθει ορμητικά ρίπτοντας σωρηδόν τους κατηγορουμένους στην φυλακή και τις οικογένειές τους στην δυστυχία.

Όσοι υπερασπιζόμαστε το φιλελεύθερο κράτος δικαίου, ας επαγρυπνούμε!

Ηλίας Γ. Αναγνωστόπουλος
Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

«Γνωστός ποινικολόγος»

Χ. Ε. Μαραβέλιας
[πηγή: athensreviewofbooks.com]

Στους: *Τάκη Κ., Πόλη Τ., Γιάννη Η. (του Επινείου)*

«**Η** Ελλάδα έχει 45.000 δικηγόρους. Όλοι ποινικολόγοι». Παραλλάσσω τη φράση από το βιβλίο του Ηλία Πετρόπουλου *Το εγχειρίδιο του καλού κλέφτη*. Που μιλάει για τους δικηγόρους της Αντίγκουα. Φυσικά *fabula nobis narratur*. Που τονίζει την ευκολία –ή ελαφρότητα– με την οποία οι λογής ιθαγενείς δικηγόροι αυτοσυστήνονται μ' αυτή την ιδιότητα, συνήθως ανύπαρκτη. Και επειδή τα ουσιαστικά επιβάλλεται να κοσμοούνται με κάποιο επίθετο, το σύνηθες επίθετο των τηλε- και εφημεριδογράφων είναι το «γνωστός»: «γνωστός ποινικολόγος». Κανένας δεν είναι απλά ποινικολόγος. Όλοι είναι γνωστοί και γνωστές, αφού (και αυτό απολύτως θεμιτά) πολλές νεαρές κυρίως συνάδελφοι αυτοσυστήνονται ως τέτοιες. Εδώ όμως χρειάζεται προσοχή: γνωστός δεν σημαίνει *ευφήμως* γνωστός. Διότι θα μπορούσε να είναι κανείς δυσφήμως γνωστός· ή ακόμη και καταγέλαστα γνωστός. Με άλλα λόγια «φελλός» ή «νούμερο» όπως θα το λέγαμε στην απερίστροφη δημόδη γλώσσα. Σε *γνωστούς* και πολυδιαφημισμένους λεξικογράφους, ή άλλους συναφών επαγγελματιών, εναπόκειται να μας εξηγήσουν αν ο ορθός τύπος του θηλυκού της λέξης είναι ποινικολόγος ή ...ποινικολόγα! (Κατά τα συμφεροντολόγος / συμφεροντολόγα;).

Φυσικά δεν θα πρέπει να συγχέουμε το προβεβλημένον με το διακεκριμένον. Παλιά έλεγαν ότι ο τάδε είναι «διακεκριμένος δικηγόρος», ποινικολόγος, αστικολόγος ή άλλος -λόγος. Αυτούς οι συνάδελφοι τους προσφωνούσαν «μαιτρ». Με την έννοια ότι έχουν διακριθεί στην άσκηση του επαγγέλματος, που ο ενδιαφέρων κλάδος των θεμιστοπόλων του “parquet” θέλει να αντιμετωπίζεται ως λειτουργήμα. «Άμισθος δημόσιος λειτουργός» ή «συμπράττων λειτουργός της Δικαιοσύνης» είναι οι σχετικοί όροι. Έτσι σήμερα δεν υπάρχουν σκέτοι ποινικολόγοι, όσο σκέτος λ.χ. είναι ο μαύρος, ο κατάμαυρος, ο χωρίς ίχνος κόκκου ζάχαρης, ο πικρός καφές. ...«[Τ]ης Δικαιοσύνης». Νά ένα ακόμη πρόβλημα από αυτά που οι γλωσσολόγοι ανάγουν στη σχέση λέξης και πράγματος, άλλως σχέση *σημαίνοντος* και *σημαινομένου*. Συχνά ακούμε τη φράση: «Αν νομίζετε ότι αδικείσθε να προσφύγετε στη Δικαιοσύνη». Και εννοούν μ' αυτό τα δικαστήρια, δηλαδή έναν από τους καταπιεστικούς μηχανισμούς του κράτους. Μοιραίως καταπιεστικούς, μέσα στο γνωστό σχήμα περί *κοινωνικού συμβολαίου*. Συνεπώς είναι μέγα λάθος να συγχέουμε την υψηλή έννοια της Δικαιοσύνης με τα κρατικά δικαστήρια. Το επίπεδο των οποίων μοιραίως αντανakλά τον μέσο όρο του

εθνικού μας Εμείς. Και πώς άλλωστε αξιώνουμε υψηλής στάθμης θεσμούς μέσα σε μια αλλοπρόσαλλη και σε πολλά προνεωτερική κοινωνία; Κακώς λοιπόν ο αρμόδιος υπουργός ονομάζεται υπουργός Δικαιοσύνης, και κακώς τα δικαστήρια βαφτίζονται «Δικαιοσύνη». Το δεύτερο ισχύει μόνο σ' εκείνες τις περιπτώσεις όπου τα δικαστήριά μας όντως απονέμουν «ενί εκάστω το προσήκον». (Το τελευταίο από τον πλατωνικό ορισμό για το δίκαιο).

Όμως ξεφύγαμε από το θέμα μας. Ο αείμνηστος καθηγητής του Ποινικού Δικαίου Νίκος Ανδρουλάκης έγραφε ότι στη λαϊκή συνείδηση το ποινικό δίκαιο ασκεί τη μεγαλύτερη γοητεία. Και τούτο είναι φυσικό γιατί σ' αυτό το πεδίο του δικαίου παίζονται, άλλως διαδραματίζονται, τα μεγάλα κοινωνικά δράματα. Έτσι για τον απλοϊκό άνθρωπο (και δημοσιογράφο) δικηγόρος είναι ο ποινικός δικηγόρος, ο «ποινικολόγος». Ποινικός δικηγόρος, όχι όπως στην έκφραση «ποινικός» κρατούμενος, σε αντίθεση με τους πολιτικούς τέτοιους. Να μη συγχέουμε δηλαδή τον *criminal lawyer*, με τον *lawyer - criminal*. Ο εγκληματολόγος Κ. Γαρδίκας στην μονογραφία του *Ο συνήγορος εν τη ποινική δίκη* τονίζει ότι ο συνήγορος είναι αρωγός του κατηγορουμένου και όχι συνεργός του. Έτσι ο δικηγόρος που δίνει τα (όσο σκοτεινά κι αν είναι) νομικά του φώτα σε μια ομάδα εγκληματιών για το πώς θα εκτελέσουν επιτυχέστερα τα εγκληματικά τους σχέδια, είναι συνεργός και κακοποιός. Για «κακοποιητή» ακούμε να κάνουν λόγο εσχάτως διάφοροι τηλε-δικηγόροι και δημοσιογράφοι της κακιάς ώρας σε μια προσπάθεια μετριασμού του σαφέστατου όρου «κακοποιός». Για να είμαστε δίκαιοι οι δημοσιογράφοι το ακούν από «γνωστούς ποινικολόγους» και το επαναλαμβάνουν. Γνωστούς, αλλά όχι απαραίτητα και εγγράμματους.

Πώς γίνεται λοιπόν κανείς «γνωστός/γνωστή ποινικολόγος»; Καταρχάς πρέπει να γίνει ποινικολόγος. Όχι με την αλαφράδα που χρησιμοποιεί τη λέξη το κάθε δικηγορικό ψώνιο, αλλά στην ουσία. Ακόμη πιο πριν, ευκαίω θα ήταν να γίνει δικηγόρος της γενικής, της «μαχομένης» δικηγορίας, ώστε να έχει μια γενική εικόνα του πώς εξασκείται αυτή η τέχνη στις διάφορες διαδικασίες. Αυτό θα του πάρει μια δεκαετία περίπου. Οι δικηγόροι που λόγω συγκυριών έπεσαν με τα μούτρα κατευθείαν στην ποινική δικηγορία χωρίς να γνωρίζουν τις πρακτικές σε άλλους κλάδους του δικαίου, είναι νομικά *μονόχειρες*. Έχουν ένα μειονέκτημα που θα το βρίσκουν μπροστά τους σε κάθε τους υπόθεση. Αργότερα μπορεί να αρχίσει ο νέος με σχετικές φιλοδοξίες να προσανατολίζεται προς την ποινική δικηγορία ως ειδικέυση. Για το τελευταίο όχι μόνον ευκαίω, αλλά απαραίτητο είναι ο δικηγόρος να έχει τις κατά το δυνατόν ευρύτερες εξωνομικές γνώσεις. Έτσι ώστε να μπορεί να υποστηρίξει αποτελεσματικά τον συνάνθρωπό του που μπλέχτηκε στους μηχανισμούς της ποινικής δικαιοσύνης. Από την μικρή πείρα μου έχω καταλήξει ότι τον δικαστή πείθει περισσότερο το ήθος, η συγκρότηση, οι αρετές του δικηγόρου και έπονται τα νομικά. Πρόκειται για το γυμνασιόθεν γνωστό ότι «πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται». Και φυσικά από τον πανούργο όλοι φροντίζουν να φυλάγονται.

Παλαιοί ποινικολόγοι μάγευαν με τις αγορεύσεις τους σε πολύκροτες δίκες, ιδίως σε υποθέσεις φόνου. Στα κακουργιοδικεία σχηματίζονταν μέχρι έξω «ουρές» την ώρα (συνήθως ώρες!) που αγόρευε κάποιος επιφανής δικηγόρος. Όλοι αναρωτιόνταν τι επιχειρήματα μπορούσε να βρει ο δικηγόρος σε μια φαινομενικά ξεκάθαρη υπόθεση. Γιατί; Διότι οι περισσότεροι απ' αυτούς ήταν βαθείς ανατόμοι της ανθρωπίνης ψυχής και κάτοχοι υψηλής κοινωνικής και άλλης παιδείας. Κατά κανόνα δε και αρετής. Η υπεράσπισή τους ήταν ουσιαστική και ελάχιστα «δικονομική». Τότε υπήρχε η αντίληψη, ιδίως στα δικαστήρια κακουργημάτων με αμιγές ή μικτό ορκωτό σύστημα, ήτοι με συμμετοχή του λαϊκού στοιχείου στη σύνθεση του δικαστηρίου, ότι καταφεύγει κανείς στις «νομικούρες» όταν δεν έχει να πει και πολλά πράγματα για την ουσία της υπόθεσης. Κάποτε ρώτησα τον εμπειρότατο συνάδελφο Αριστείδη Οικονομίδη (μετέπειτα συγγραφέα του βιβλίου *Ο ποινικολόγος*) τι είχαν οι παλιοί εκείνοι δικηγόροι που οι σημερινοί δεν το έχουν. «Με δύο-τρεις ερωτήσεις χτυπούσαν φλέβα», μου είπε. Και μου έφερε μερικά παραδείγματα πώς «ξετίναζαν», πάντα με αβρότητα, τους μάρτυρες ή τους αντιδίκους τους. Μετά μου ανέφερε τη δική του περίπτωση. Ως νέος δικηγόρος είχε απευθυνθεί στο γραφείο των επιφανών ποινικολόγων Δημήτρη και Σπύρου Μπαμπάκου προκειμένου να μνηθεί στα του χειρισμού ποινικών υποθέσεων. Αφού τον ρώτησαν τα τυπικά, άρχισαν οι ερωτήσεις: Γνωρίζετε σκάκι; Από τους δραματικούς ποιητές προτιμάτε τον Αισχύλο ή τον Σοφοκλή; Παίζετε κάποιο μουσικό όργανο; Πείτε μου τουλάχιστον τρία έργα του Ουγκώ πέρα από τους *Άθλιους* και την *Παναγία των Παρισίων*. Ο *Ηλίθιος* του Ντοστογιέφσκι ήταν όντως ηλίθιος; Παρόμοια και για την κλασική μουσική κ.λπ. Στη συνέχεια: Γιατί ο Ναπολέων έχασε τη μάχη του Βατερλό; Αφού σπουδάσατε στο Παρίσι πόσες δίκες παρακολούθησατε στο Κακουργιοδικείο του Σηκουάνα; Επίσης του ζήτησαν να τους πει μερικά από τα άπειρα δικανικά ανέκδοτα με πρωταγωνιστές παλαιότερους δικηγόρους επιπέδου, π.χ. ενός Ρενέ Φλοριό (συγγραφέα και ενός βιβλίου περί δικαστικών πλανών) ή ενός Μορό Τζαφερί, του δεύτερου μεγάλου Κορσικανού. Αν αναφέρεις ονόματα σαν κι αυτά ή εκείνο του Αμερικανού Κλάρενς Ντάρου στις στρατιές των «ποινικολόγων» μας θα σε κοιτάξουν με απορία σαν να μιλάς για εξωγήινους. Ένδειξη και αυτό του με πόσο λίγα προσόντα δηλώνουν αυτάρεσκα «ποινικολόγοι».

Εδώ χρειάζεται κάποια διευκρίνιση: Όλες οι γνώσεις που αναφέραμε παραπάνω δύσκολα αποκτούνται μετά το πτυχίο. Συνήθως οι επιτυχημένοι δικηγόροι, οι επιτυχημένοι επιστήμονες γενικά, τη δίψα τους για μάθηση, μόρφωση και παιδεία την δείχνουν από τα μαθητικά τους χρόνια. (Και όπως έχει ειπωθεί «παιδεία είναι το απόσταγμα που σου μένει εάν ξεχάσεις όλα όσα έχεις μάθει»). Αν δεν έχεις μάθει να διαβάζεις από μικρός πέρα από το να παπαγαλίζεις σχολικά και τα πανεπιστημιακά βιβλία, δύσκολα θα το μάθεις μετά. Ο κανόνας όμως είναι ότι σε πολλούς ποινικολόγους τύπου Αντίγκουα είναι εμφανής ακόμη και η ελλιπής γνώση της ελληνικής γλώσσας. Στον προφορικό και γραπτό λόγο τους βρίσκεις απίστευτα μαργαριτάρια.

(Παλαιότερα η συλλογή τέτοιων «μαργαριτών» ήταν μια ευχάριστη λόγια ενασχόληση). Αυτοί οι τύποι λοιπόν έχουν τόσο άγνοια –μαζί με την άγνοια κινδύνου– που θα μπορούσαν να δηλώσουν ποινικολόγοι ακόμη και μπροστά σε δικηγόρους όπως λ.χ. οι: Σταύρος Κανελλόπουλος, Μίμης Πουλέας, Τέλης Γαβριηλίδης, Τάκης Μπαγιώργας, Δημοσθένης Μιράσαγεζης, οι αδελφοί Μπαμπάκου, ο Αλέκος Σακελλαρόπουλος, ο Στάθης Αλεξανδρής, ο Στέλιος Τριανταφύλλου, οι δάσκαλοί μου Παναγιώτης Κουρελάκος και Τάκης Βρεττός εκ Πειραιώς, και μία σεβαστή χορεία επιφανών ποινικολόγων, ο καθένας από τους οποίους αποτελούσε έναν ολόκληρο κόσμο.

Όμως στην εποχή μας ο χρόνος τρέχει και οι νέοι βιάζονται. Αν προσθέσεις και τη νεοελληνική ροπή προς την ήσσυα προσπάθεια εξηγείς εύκολα το φαινόμενο. Αντίθετα προς όλα τα παραπάνω που απαιτούν χρόνο και μόχθο προκειμένου να δομηθεί κανείς ένα καταξιωμένο όνομα, οι νεότερες γενιές φαίνεται να νομίζουν πως μπορούν να γίνουν ποινικολόγοι από τη μια μέρα στην άλλη. Μία από τις συνηθέστερες fast track μεθόδους είναι: Προσεγγίζεις ή/και δελεάζεις κάποιον θορυβώδη δημοσιογράφο που θα σε καλέσει στα πάνελ του και θα σε παρουσιάσει στο νοήμον ακροατήριό του ως «γνωστό ποινικολόγο». Ήδη έχεις κερδίσει αρκετούς πόντους. Ήδη μπορείς να κυκλοφορείς στη γειτονιά σου δέκα πόντους πάνω από το έδαφος. Μια άλλη είναι γνωστός δημοσιογράφος να σε προσλάβει στο team των συνεργών του και να σε προωθήσει σε υποθέσεις με μεγάλη δημοσιότητα. Σε αυτή την περίπτωση σε αυτής της στάθμης τους δικηγόρους οι υποθέσεις δεν *ανατίθενται*, αλλά αυτοί απλά τις *αναλαμβάνουν*. Έτσι ο συντονιστής δημοσιογράφος αποκτά άμεση πρόσβαση στις δικογραφίες οι οποίες μέσα σε λίγες ώρες γίνονται φέιγ βολάν, παρά τη μουσικότητα της ανάκρισης. Συνήθως ο εμπλεκόμενος κατηγορούμενος δέχεται τον δίκη «ντελιβερά» σταλμένο δικηγόρο γιατί α) βρίσκεται σε απόγνωση β) δεν θα δώσει χρήματα και γ) θα έχει την «προστασία» του δαιμόνιου δημοσιογράφου, έτσι ώστε να μπορεί να προωθήσει στις τηλεδίκες τις απόψεις ή την εκδοχή του. (Τα χρήματα ο δικηγόρος θα τα βγάλει από άλλους, αφελείς πελάτες που θα τον θεωρήσουν σπουδαίο, αφού «τον βγάζουν οι τηλεοράσεις»).

Πασίγνωστοι είναι στη χώρα μας καμιά τριανταριά τέτοιοι δικηγόροι-μαϊντανοί που έχουν μόνιμο στασίδι στα κανάλια. Αυτοί δεν έχουν κανένα κύρος ανάμεσα στους συναδέλφους τους, που τους αντιμετωπίζουν ειρωνικά όπως τους «διαδρομιστές» παλαιότερων εποχών. (Διαδρομιστές είναι οι δικηγόροι που «ψωνίζουν» πελάτες στους διαδρόμους των δικαστηρίων, ιδίως δε στα αυτόφωρα). Αυτοί οι τύποι λοιπόν είναι διαδρομιστές των καναλιών. Εννοείται πως οι δικηγορικοί σύλλογοι περί άλλα τυρβάζουν. Συμβαίνει μάλιστα ενίοτε οι δράστες τέτοιων φαινομένων να είναι και μέλη του Δ.Σ. κάποιου δικηγορικού συλλόγου. (Οι ιδιοτελείς χρήσεις του συνδικαλισμού). Ακόμη κι αν σε περιπτώσεις σκανδαλώδους υπέρβασης των εσκαμμένων επιβληθεί κάποια πειθαρχική ποινή-χάδι για παραβίαση των κανόνων της οφειλόμενης αξιοπρεπούς συμπεριφοράς, αυτή ποτέ σχεδόν δεν εκτελείται, αφού με την μέθοδο των αναστολών και άλλων τεχνασμάτων η υπόθεση παραπέμπεται ad

calendas Graecas. Άλλωστε αυτές οι ποινές επιβάλλονται απλώς για να ανακοινωθούν· όχι για να εκτιθούν.

Σιγά σιγά λοιπόν αυτοί οι διαδρομιστές των καναλιών γίνονται «δημόσια πρόσωπα». Και ως τέτοια πλέον καλούνται σε εκπομπές επί παντός του επιστητού. Π.χ. για το τραγούδι που στείλαμε στη Γιουροβίζιον, αν ο διατητής στον τάδε αγώνα καλώς έδωσε πέναλτι, κ.τ.τ. Όχι λίγοι εξ αυτών γίνονται αναιδείς και θρασείες αφού είναι δημόσια πρόσωπα και συνεπώς έχουν δημόσιο λόγο. Ένας διαβόητος τηλεμαϊντανός μου είπε σε κάποια δίκη: «Αυτά όχι σε *εμένα*, κύριε συνάδελφε. Εγώ έχω κάνει πεντακόσιες τέτοιες δίκες». – «Ωραία, στις πόσες θα μάθεις λοιπόν;» ήταν η δική μου αντίδραση. (Εγώ «συνάδελφος» μ' *αυτόν*. *Άπαγε της βλασφημίας!*). Αν τους «θίξεις» την ευαίσθητη προσωπικότητά τους, δίνουν «στα παιδιά του γραφείου» σχετική εντολή και *εν μιά νυκτί* σου έχουν έτοιμη μήνυση ή/και αγωγή, την οποία επιδεικνύουν την επομένη το πρωί στα οικεία κανάλια. Και αυτές οι ενέργειες γίνονται απλώς για να ανακοινωθούν. Ποιος άλλωστε θα ενδιαφερθεί για τη συνέχεια; Άλλωστε πλείστες όσες τέτοιες υποθέσεις κλείνουν με εξαναγκασμό του δράστη να δηλώσει ότι «σέβεται, τιμά και υπολήπτεται» τον ανυπόληπτο τηλεμαϊντανό.

Υπήρξαν στο παρελθόν δικηγόροι σεβαστοί και μεγάλου κύρους. Και πολλοί τέτοιοι υπάρχουν και σήμερα. Μόνο που αυτοί δεν «κουδουνίζουν», δεν θορυβούν. Είναι άγνωστοι στα κουρέια, στα κομμωτήρια και στους ανά την επικράτεια καφενέδες. Πολλοί απ' αυτούς αποφεύγουν τα κανάλια, ακόμη κι όταν αυτό είναι επιβεβλημένο. Προφανώς ως εκ της ευτέλειας του μέσου. Επειδή δε κατά ΜακΛούαν το μέσον είναι το μήνυμα, προφανώς δεν θέλουν να ευτελίσουν το μήνυμά τους. Και τότε τι πρέπει να κάνει ο ενδιαφερόμενος διάδικος; Να πάρει έναν σοβαρό δικηγόρο για το δικαστήριο και έναν ελαφρολαϊκό για τα κανάλια; Ένας μεγάλος σύγχρονος Γερμανός κοινωνιολόγος και θεωρητικός του δικαίου έχει κάνει λόγο για νομιμοποίηση μέσω διαδικασίας. Εδώ όμως πού λαμβάνει χώρα η διαδικασία; Στις δικαστικές αίθουσες ή στα κανάλια; Με τη λογική της κοινωνίας του θεάματος, ό,τι συμβαίνει έξω από αυτά δεν υπάρχει. Όμως πώς γίνεται να υπάρχει το Τίποτα; (Καθαρά φιλοσοφικό το ερώτημα θα μου πείτε).

Νεαρός δικηγόρος στον Πειραιά, βρέθηκα μάρτυς του εξής περιστατικού. Στη σύνθεση του δικαστηρίου προήδρευε ο Θ.Α., δικαστής εξαιρετικού κύρους, που τερμάτισε την υποδειγματική καριέρα του ως αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου. Μόλις μπήκε στην αίθουσα και καταλάγιασε ο σχετικός θόρυβος με το χτύπημα του κουδουνιού κ.λπ., αφού κάθισε στην έδρα του, διαπιστώνει ότι μέσα στην αίθουσα παρευρίσκονταν οι επιφανείς δικηγόροι Θ. Βαλσαμάκης και Γ.Β. Μαγκάκης, που ήταν αντίδικοι σε μια σοβαρή υπόθεση. Τότε ο πρόεδρος σηκώνεται από την έδρα του και κάνει μια ελαφρά υπόκλιση σεβασμού προς τον καθένα απ' αυτούς και μετά ξανακάθισε. Μετά κήρυξε την έναρξη της συνεδρίασης. Τέτοιους λοιπόν δικαστές και δικηγόρους είχαν ως υποδείγματα οι νέοι δικηγόροι της εποχής μου. Σήμερα; Σήμερα, πολύ φοβάμαι, ότι αρκετοί βιαστικοί νέοι συνάδελφοι κοιπιάρουν τις μεθόδους

των τηλεμαϊντανών. Ένας θανατοποινίτης στην Αμερική, περιμένοντας την εκτέλεση έγραψε στον τοίχο του κελιού του: «Κανένας δεν είναι εντελώς άχρηστος. Ακόμη και εγώ μπορώ να χρησιμεύσω ως παράδειγμα προς αποφυγή». Ποιο είναι λοιπόν εδώ το «διά ταύτα»; Το συμπέρασμα είναι ότι χρειαζόμαστε επείγοντως «αλλαγή παραδείγματος» για να χρησιμο-

ποιήσω μian έκφραση που έγινε του συρμού. Επείγοντως, όσο κι αν οι αλλαγές αυτού του τύπου συνήθως απαιτούν πολύ χρόνο. Όπως συμβαίνει με όλες τις προσπάθειες αλλαγής νοοτροπίας. Και αξιών.

<https://athensreviewofbooks.com/arxio/teyxos163/5517-agnostos-poinikologos>

Η απώλεια του δικαιώματος για άσκηση έφεσης κατά καταδικαστικής απόφασης με ένα νόμο και ένα άρθρο

Κώστας Κοσμάτος

Αναπλ. Καθηγητής Νομικής Σχολής ΔΠΘ

Με το Ν 5090/2024 τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, η διάταξη του άρθρου 489 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ως προς το όριο της ποινής που πρέπει να επιβληθεί ώστε η καταδικαστική απόφαση να μπορεί να εφεσιβληθεί. Έτσι, πλέον προβλέπεται ότι «εκείνος που καταδικάστηκε και ο εισαγγελέας έχουν δικαίωμα να ασκήσουν έφεση: α) κατά της απόφασης του μονομελούς πλημμελειοδικείου, αν με αυτήν καταδικάστηκε ο κατηγορούμενος σε φυλάκιση πάνω από πέντε (5) μήνες ...». Ωστόσο, η παραπάνω πρόβλεψη (η οποία έχει ισχύ από την 1-5-2024) εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της μια σειρά εγκλημάτων που ανήκουν στην αρμοδιότητα του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου και η προβλεπόμενη στο νόμο ποινή είναι η φυλάκιση έως (και όχι πάνω από) πέντε (5) μήνες, δηλαδή κατώτερη από το παραπάνω όριο του εκκλητού. Ενδεικτικά, στο πεδίο των ειδικών ποινικών νόμων, μια πρόχειρη έρευνα εντάσσει στην παραπάνω παρατήρηση τις εξής περιπτώσεις:

α) Τη διάταξη του άρθρου 26 παρ. 1 Ν 4937/2022, σύμφωνα με την οποία «Όλες οι παραβάσεις της υπ' αριθμ. 5Α/2011 Αστυνομικής Διάταξης (Β' 1948), περί άσκησης του επαγγέλματος των αργυραμοιβών, παλαιοπωλών, ενεχυροδανειστών και ασχολουμένων με την αγοραπωλησία ή τήξη μεταχειρισμένων κοσμημάτων και κομψοτεκνημάτων από χρυσό και λοιπών τιμαλφών, τιμωρούνται με φυλάκιση έως πέντε (5) μηνών ...».

β) Τη διάταξη του άρθρου 10 Ν 4637/2019 για τη διατάραξη ησυχίας, η οποία προβλέπει ότι «Όλες οι παραβάσεις των προεδρικών διαταγμάτων της παραγράφου 1 περίπτωση α' του άρθρου 12 του ν. 1481/1984 και των αστυνομικών διατάξεων της παραγράφου 3 εδάφιο β' του ίδιου άρθρου τιμωρούνται με φυλάκιση έως πέντε μηνών ...».

γ) Τη διάταξη του άρθρου 19 παρ. 3-4 Ν 4600/2019, για τις άδειες λειτουργίας των ιδιωτικών κλινικών, σύμφωνα με την οποία «3. Στην περίπτωση οριστικής διακοπής και αφαίρεσης της άδειας, ο κάτοχος της άδειας γνωστοποιεί υποχρεωτικά στην Περιφέρεια, μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την κοινοποίηση της απόφασης αφαίρεσης, τον τόπο φύλαξης του αρχείου των ασθενών, καθώς και τον τρόπο πρόσβασης σε αυτό μετά την παύση

της λειτουργίας της κλινικής. 4. Η από αμέλεια ή δόλο παράβαση της υποχρέωσης της παραγράφου 3 τιμωρείται με φυλάκιση τριών (3) έως πέντε (5) μηνών και με χρηματικό πρόστιμο δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ».

δ) Τη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 1 Ν 4139/2013, για την κατοχή και χρήση ναρκωτικών, η οποία προβλέπει ότι «Όποιος, για δική του αποκλειστικά χρήση, με οποιοδήποτε τρόπο προμηθεύεται ή κατέχει ναρκωτικά, σε ποσότητες που δικαιολογούνται μόνο για την ατομική του χρήση ή κάνει χρήση αυτών ή καλλιεργεί φυτά κάνναβης σε αριθμό ή έκταση που δικαιολογούνται μόνο για την ατομική του χρήση, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι πέντε (5) μηνών...».

ε) Τη διάταξη του άρθρου 10 Ν 392/1976 για τις κατασκηνώσεις, η οποία προβλέπει ότι «Απαγορεύεται η εγκατάσταση σκηνών ή στάθμευση τροχοσπίτων σε αρχαιολογικούς χώρους, αιγιαλούς, παραλίες, παρυφές δημόσιων δασών, και εν γένει κοινόχρηστους χώρους, καθώς και η φιλοξενία πέραν του ενός τροχοσπίτου από καταστηματαρχες ή ιδιώτες. Οι παραβάτες τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι τρεις (3) μήνες ή με χρηματική ποινή ή και με τις δύο ποινές, εφόσον δεν προβλέπεται βαρύτερη ποινή από άλλη διάταξη, διατασσόμενης συγχρόνως υπό του δικαστηρίου της βίαιης αποβολής τους...».

στ) Τη διάταξη του άρθρου 20 ΝΔ 683/1948 για την παράνομη άσκηση επαγγέλματος νοσοκόμου, η οποία προβλέπει ότι «Με φυλάκισιν μέχρι τριών μηνών και χρηματικήν ποινήν μέχρι 300.000 δραχμών τιμωρείται όστις άνευ πτυχίου Σχολής Αδελφών Νοσοκόμων, λειτουργούσης κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου, σφετερίζει τον τίτλον της πτυχιούχου νοσοκόμου ή επισκεπτριάς. 2. Δια φυλακίσεως μέχρι τριών εβδομάδων και χρηματικής ποινής μέχρι 200.000 δραχμών τιμωρείται η κεκτημένη μεν πτυχίον των κατά τον παρόντα Νόμον λειτουργουσών Σχολών, εξασκούσα όμως το επάγγελμα της αδελφής νοσοκόμου και επισκεπτριάς άνευ της κατά το άρθρον 2 του παρόντος Νόμου προβλεπομένης αδειάς».

Έτσι, οι καταδικασθέντες για τις πράξεις αυτές, στερούνται «εκ του (νέου και ισχύοντος) νόμου» το δικαίωμα τους να εφεσιβάλλουν την σε βάρος τους καταδικαστική απόφαση, να

αντικρούσουν εκ νέου την κατηγορία, να αναπτύξουν τους υπερασπιστικούς τους ισχυρισμούς και να κριθεί η υπόθεση τους εξαρχής από δευτεροβάθμιο δικαστήριο, όπως άλλωστε συμβαίνει στις λοιπές περιπτώσεις εγκλημάτων.

Η κατά τα παραπάνω ισχύουσα από 1-5-2024 νομοθετική πρόβλεψη στο άρθρο 489 ΚΠΔ κινείται εμφανώς εκτός του πλαισίου που ορίζουν οι κανόνες αυξημένης τυπικής ισχύος τόσο του Συντάγματος και του διεθνούς δικαίου, καθώς:

α) Το δικαίωμα επανεξέτασης της υπόθεσης (δικαίωμα άσκησης ενδίκου μέσου) αναγνωρίζεται ρητά στην ελληνική έννομη τάξη από το άρθρο 2 περ. 1 του έβδομου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, που κυρώθηκε με το Ν. 1705/1987, το οποίο ορίζει ότι «κάθε πρόσωπο που καταδικάστηκε για αξιόποινη πράξη από δικαστήριο, έχει το δικαίωμα της επανεξέτασης από ανώτερο δικαστήριο της απόφασης με την οποία κηρύχθηκε ένοχο ή της απόφασης με την οποία επιβλήθηκε ποινή».

β) Με τη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 1 εδ. α' της ΕΣΔΑ, η οποία αποτελεί (κατά το άρθρο 28 του Συντάγματος) κανόνα

αυξημένης τυπικής ισχύος, θεμελιώνεται το δικαίωμα κάθε κατηγορουμένου σε δίκαιη δίκη. Στο δικαίωμα αυτό περιλαμβάνονται ειδικότερα, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ: i) το δικαίωμα ελεύθερης και ανεμπόδιστης πρόσβασης στο δικαστήριο και ii) το δικαίωμα του προσώπου να τύχει ακρόασης σχετικά με την υπόθεσή του.

γ) Τέλος, από το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος, κατά το οποίο «καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προ-

στασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματά ή συμφέροντά του, όπως ο νόμος ορίζει».

Από τις παραπάνω υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις συνάγεται ότι η εγχώρια έννομη τάξη θα πρέπει να έχει εξασφαλίσει στην πράξη το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, απόρροια του οποίου είναι και η ακώλυτη πρόσβαση σε δικαστήριο και η προηγούμενη δικαστική ακρόαση. Γίνεται βέβαια δεκτό ότι ο κοινός νομοθέτης δεν εμποδίζεται μεν να θεσπίζει προϋποθέσεις και περιορισμούς στην άσκηση ενδίκου μέσου εναντίον της καταδικαστικής απόφασης, ωστόσο οι συνέπειες που επιφέρει η πρόβλεψή τους δεν θα πρέπει να είναι υπέρμετρες σε τέτοιο σημείο, ώστε να αναιρείται ο πυρήνας του δικαιώματος, δηλαδή η ελεύθερη πρόσβαση του πολίτη στο δικαστήριο (ΑΠ 1681/2022). Έτσι, θεωρείται παραδεκτή η πρόβλεψη εισαγωγής από το νομοθέτη ελάχιστων ορίων ποινής για να χορηγηθεί το δικαίωμα στον κατηγορούμενο να ασκήσει έφεση, όπως προκύπτει από την απόφαση του δικαστηρίου που επιβάλλει ποινή. Αντίθετα, δεν είναι παραδεκτή η θέση ελάχιστων ορίων ποινής για άσκηση έφεσης, όταν το όριο αυτό δημιουργεί «εκ του νόμου» (και χωρίς την ύπαρξη δικαιοδοτικού ελέγχου) ανέκκλητες αποφάσεις.

Η τροποποίηση του άρθρου 489 ΚΠΔ με το Ν 5090/2024, η οποία προφανώς δεν έλαβε υπόψη της (όπως όφειλε) το σύνολο των διατάξεων των ειδικών ποινικών νόμων και με τον τρόπο αυτό στέρησε (εκ προοιμίου) το δικαίωμα στους καταδικασθέντες γι' αυτά άσκησης του ενδίκου μέσου της έφεσης, βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τους κανόνες του Συντάγματος και του διεθνούς δικαίου (ΕΣΔΑ και το έβδομο πρωτόκολλο αυτής). Η πρακτική αυτή καταδεικνύει αφενός την πρόχειρη νομοθέτηση και αφετέρου την αναγκαιότητα τήρησης των διαδικασιών για παραγωγή σοβαρού νομοπαρασκευαστικού έργου. Με βάση τις παραπάνω σκέψεις, η ανάγκη για τροποποίηση της διάταξης του άρθρου 489 ΚΠΔ είναι επιβεβλημένη, πριν η προσφυγή στο ΕΔΔΑ δημιουργήσει νέα αρνητικά δεδομένα για τη χώρα μας.

N. 5090/2024: Ποινών έκτιση άλλως ποινών εξόντωση

Μανώλης Φρ. Αναστασάκης
Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

Με τον νόμο 5090/2024 επιχειρείται μια εκ βάθρων τροποποίηση των διατάξεων του «Νέου» Ποινικού Κώδικα, κυρίως σε θέματα ποινών και εκτέλεσής τους προκειμένου, όπως το ίδιο το νομοθέτημα εκ προοιμίου εξαγγέλλει, η εφαρμογή του να «συμβάλλει» στην ενίσχυση της εγκληματοπροληπτικής λειτουργίας της ποινής μέσω των αρχών της γενικής και ειδικής πρόληψης. Έτσι, και προκειμένου να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος, αυξάνεται το ανώτατο όριο ποινής της κάθειρξης (από 15 έτη σε 20) και κατ' επέκταση της συνολικής από (20 έτη σε 25), αλλά και της συνολικής ποινής φυλάκισης από 8 έτη σε 10, αυστηροποιούνται οι ποινές και όχι μόνο επί εγκλημάτων μείζονος ποινικής απαξίας και τίθενται αυστηρότερες προϋποθέσεις αναστολής της ποινής, προκειμένου οι ποινές και επί πλημμελημάτων να εκτίονται είτε μέσω των εναλλακτικών τρόπων έκτισης της κοινωφελούς εργασίας και της μετατροπής της ποινής σε χρηματική είτε και με πραγματική έκτιση σε σωφρονιστικό κατάστημα, όταν το δικαστήριο το κρίνει αναγκαίο.

Επίσης, με την τροποποίηση του άρθρου 83 ΠΚ, αυξάνονται τα όρια των μειωμένων ποινών ενώ με τροποποιημένο άρθρο 85 ΠΚ, όταν συντρέχουν περισσότεροι λόγοι μείωσης της ποινής κατά το άρθρο 83 ή όταν συντρέχουν ένας ή περισσότεροι λόγοι μαζί με ελαφρυντικές περιστάσεις, εφαρμόζεται μόνο μία φορά η μείωση της ποινής.

Ποτέ έως σήμερα ο ποινικός νομοθέτης δεν προέκρινε πρωτίστως την πραγματική έκτιση σε ποινές φυλάκισης, αλλά προέβλεπε την δυνατότητα χορήγησης αναστολής ακόμη και σε ποινές φυλάκισης πέντε ετών με επιτήρηση και όρους, δίδοντας την επιλογή-δυνατότητα στον καταδικασμένο να συμμορφωθεί με τις επιταγές της εννόμου τάξεως και να

“δεν είναι παραδεκτή η θέση ελάχιστων ορίων ποινής για άσκηση έφεσης, όταν το όριο αυτό δημιουργεί «εκ του νόμου» (και χωρίς την ύπαρξη δικαιοδοτικού ελέγχου) ανέκκλητες αποφάσεις”

αποδείξει ότι η παραβατική του συμπεριφορά δεν θα επαναληφθεί, άλλως το χορηγηθέν ευεργέτημα θα ανακαλείτο. Ο ποινικός νομοθέτης μάλιστα του παλαιού ΠΚ στην διάταξη του 99 ΠΚ, που ίσχυε έως και την 01/07/2019, προέβλεπε ότι με τις ίδιες προϋποθέσεις, χωρίς όρους και χωρίς αιτιολογία, το δικαστήριο με την απόφαση του διατάσσει την αναστολή εκτέλεσης της ποινής για ορισμένο διάστημα, που δεν μπορεί να είναι κατώτερο από ένα και ανώτερο από τρία έτη, εκτός αν κρίνει με βάση ειδικά μνημονευόμενα στην αιτιολογία της αποφάσεως στοιχεία ότι η εκτέλεση της ποινής κατά το άρθρο 82(μετατροπή σε χρηματική)είναι απολύτως αναγκαία για να αποτρέψει τον καταδικασμένο από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων.

Αντίθετα, με το τροποποιημένο άρθρο 99 ΠΚ του Ν. 5090/2024 με τίτλο «Έκτιση και αναστολή εκτέλεσης της ποινής και μέρους της ποινής υπό όρο» προκρίνεται η έκτιση της ποινής, καθώς, προβλέπει ρητά στην παράγραφο Ι ότι το δικαστήριο μετά την επιβολή ποινής αντί να διερευνήσει πρώτα την δυνατότητα αναστολής εφαρμόζει τα άρθρα 80Α ή 104Α, μετατρέποντας την ποινή σε χρηματική ή σε κοινωφελή εργασία, εκτός αν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις, οπότε διατάσσει την πραγματική έκτιση μέρους της ποινής (με φυλάκιση σε σωφρονιστικό κατάστημα) σύμφωνα με την παρ. 5 ή ολόκληρης της ποινής. Σε κάθε περίπτωση οι ποινές φυλάκισης που υπερβαίνουν τα τρία έτη εκτίονται εξ ολοκλήρου σε σωφρονιστικό κατάστημα (με δυνατότητα απόλυσης υπό όρους κατά τους ορισμούς του άρθρου 105B ΠΚ) εκτός αν το δικαστήριο κρίνει πως αρκεί η έκτιση μέρους της ποινής, μεταξύ του ενός πέμπτου και των δύο πέμπτων αυτής και η αναστολή του υπολοίπου αρκεί για να αποτρέψει τον κατηγορούμενο από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων.

Η δυνατότητα του δικαστηρίου να χορηγήσει αναστολή έπεται και προβλέπεται, κατ' εξαίρεση ουσιαστικά, στο εδάφιο 2 με τη φράση «Αν ωστόσο, κάποιος», υπό αυστηρότερες προϋποθέσεις από ό,τι ίσχυε έως σήμερα και μόνο για ποινές φυλάκισης έως ένα έτος, αφού κριθεί αιτιολογημένα πως η εκτέλεση της ποινής δεν είναι αναγκαία για να αποτρέψει τον κατάδικο από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων. Παράλληλα δε, καταργείται και η κατ' εξαίρεση δυνατότητα του δικαστηρίου να χορηγήσει αναστολή στις περιπτώσεις που οι προηγούμενες καταδικές δεν υπερβαίνουν τα πέντε (5) έτη, περιοριζόμενη στην προϋπόθεση του ενός έτους. Στην παράγραφο 2 προβλέπεται η δυνατότητα το δικαστήριο να προσδιορίσει σωρευτικά ή διαζευκτικά και τους όρους υπό τους οποίους παρέχεται η αναστολή εκτέλεσης της ποινής, αυστηροποιώντας ακόμη περισσότερο το ήδη ασφυκτικό πλαίσιο χορήγησής της.

Σε περίπτωση δε καταδίκης για κακούργημα για το οποίο μπορεί να επιβληθεί μετά την αναγνώριση ελαφρυντικής περίπτωσης μειωμένη ποινή φυλάκισης δύο ετών, η δυνατότητα χορήγησης αναστολής ουσιαστικά καταργείται με αποτέλεσμα να είναι μονόδρομος για το δικαστήριο η μετατροπή

της ποινής σε χρηματική ή σε κοινωφελή εργασία ή και η μερική έκτιση αυτής σε σωφρονιστικό κατάστημα. Είναι δε αξιοσημείωτο, ότι ακόμη και ο παλαιός Ποινικός Κώδικας του 1951 προέβλεπε την χορήγηση αναστολής σε ποινή φυλάκισης που δεν υπερβαίνει τα δύο έτη (και όχι το ένα), προσαρμόζοντας την ποινική μεταχείριση «εις την προσωπικότητα του εγκληματήσαντος ατόμου», όπως αναφέρεται στην εισηγητική του έκθεση.

Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με την τροποποίηση του άρθρου 83 ΠΚ, με την οποία αυξάνονται τα όρια των μειωμένων ποινών, την επαναφορά της ελαφρυντικής περίπτωσης του «προτέρου εντίμου βίου» αντί του «σύννομου», την μείωση του ηλικιακού ορίου του «νεαρού εγκληματία», αλλά και την τροποποίηση του άρθρου 85 ΠΚ, όπου παρά την συρροή λόγων μείωσης της ποινής αυτή μία φορά εφαρμόζεται πλέον, οδηγούν νομοτελειακά την πλειοψηφία των καταδικασμένων στη φυλακή, από την οποία για να «βγουν» στη συνέχεια και να επανενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο «αναμορφωμένοι» και «σωφρονισμένοι» θα πρέπει να αντιμετωπίσουν είτε το νέο θεσμό της μερικής έκτισης ποινής με τις όποιες συνέπειες του είτε τον τροποποιημένο εκ βάθρων και με άλλες προϋποθέσεις αυστηροποιημένο θεσμό της υπό όρο απόλυσης.

“ με την τροποποίηση του Ν. 5090/2024, ο θεσμός πλέον αλλάζει πορεία και μετατοπίζεται προς την γενική πρόληψη ”

Ο θεσμός της υπό όρο απόλυσης εξυπηρετεί τις ανάγκες της ειδικής πρόληψης και στοχεύει στην ομαλή επανένταξη του καταδικασμένου στο κοινωνικό σύνολο, μετά την στέρηση της ελευθερίας του και τον σωφρονισμό του. Ωστόσο, με την τροποποίηση του Ν. 5090/2024, ο θεσμός πλέον αλλάζει πορεία και μετατοπίζεται προς την γενική πρό-

ληψη. Έτσι πέραν της αυξήσεως των ορίων πραγματικής παραμονής στο σωφρονιστικό κατάστημα αλλά και των συνολικών ορίων έκτισης της ποινής με ευεργετικό υπολογισμό που προβλέπεται στο τροποποιημένο άρθρο 105B, εκείνο που οδηγεί το θεσμό στο οριστικό του τέλος είναι το τροποποιημένο άρθρο 106 ΠΚ με την προσθήκη της παραγράφου Ι, όπου προβλέπεται ότι η απόλυση υπό όρο μπορεί να μην χορηγηθεί αν κριθεί ότι η διαγωγή του καταδικασθέντος, κατά την έκτιση της ποινής του, σε συνδυασμό με τη διάγνωση της πιθανότητας επανάληψης του εγκλήματος κατά τον χρόνο δοκιμασίας, όπως προκύπτει από τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος, σε σχέση με την εκτίμηση των ατομικών και κοινωνικών περιστάσεων του καταδικασθέντος, καθιστά αναγκαία τη συνέχιση της κράτησής του για να αποτραπεί η τέλεση από αυτόν νέων αξιόποινων πράξεων.

Ως προς την εκτίμηση της διαγωγής του κρατουμένου για την χορήγηση ή μη της απόλυσης υπό όρο, πρέπει να ληφθεί εξαστομικευμένα η σχέση του με τους κανόνες του σωφρονιστικού δικαίου, δηλαδή η υπαγωγή του σε αυτούς ή η μη ανταπόκρισή του σε αυτούς. Οι πιεστικές ψυχολογικές συνθήκες, οι οποίες

δημιουργούνται από τους διαφορετικούς όρους διαβίωσης στην φυλακή, σε συνδυασμό με την στέρηση της ελευθερίας την οποία αποζητά ο κρατούμενος, μπορεί να οδηγήσουν σε παρεκτροπές, που δεν καταδεικνύουν, ωστόσο, οπωσδήποτε εκθροική στάση του προς την έννομη τάξη. Ως μέτρο σύγκρισης θα πρέπει να λαμβάνεται όχι ο μέσος άνθρωπος, αλλά ο έγκλειστος, ο οποίος στερείται κάθε ιδιωτικότητα, ετεροφυλικής σχέσης, αυτονομίας και ασφάλειας και διαβιώνει σε ένα περιβάλλον δομικής έντασης, άγχους και διάχυτης βίας ευρισκόμενος καθημερινώς σε διαρκή κίνδυνο απειλής ή εμπλοκής σε ανεπιθύμητες καταστάσεις.

Ωστόσο, η παρ' όλα αυτά καλή διαγωγή, του υπό τις παραπάνω συνθήκες, κρατούμενου, δεν αρκεί πλέον στο νομοθέτη του Ν.5090/2024, ο οποίος απαιτεί, επιπλέον, πέραν της συνδρομής των παραπάνω προϋποθέσεων, να σταθμίζεται από το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο (δικαστικό συμβούλιο) που αποφασίζει για την απόλυση, και το ουσιαστικό κριτήριο που συνίσταται στη διάγνωση της πιθανότητας επανάληψης του εγκλήματος κατά τον χρόνο δοκιμασίας, ως προκύπτει από τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος και την εν γένει εκτίμηση των ατομικών και κοινωνικών περιστάσεων του καταδικασθέντος, αλλά και της επικινδυνότητας του εγκλήματος για το κοινωνικό σύνολο.

“ το βάρος μιας άστοχης, οπισθοδρομικής και αναχρονιστικής νομοθέτησης (...) θα το επωμιστούν οι εφαρμοστές του δικαίου ”

Αυτό σημαίνει ότι ο νομοθέτης του Ν. 5090/2024 δεν αρκείται σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, αντιληπτά στον εξωτερικό κόσμο, που αποτελούν δείγματα γραφής περί μη επικινδυνότητας για τα έννομα αγαθά αλλά, απαιτεί πλέον από τον δικαστή να καταδύεται στην άβυσσο της ψυχής του καταδίκου και να αναζητά μία άρτια ηθική προσω-

πικότητα. Από την άλλη απαιτεί επιπλέον, ουσιαστικά, να δικάσει από την αρχή στο ακροτελεύτιο αυτό στάδιο τον καταδικασμένο, ο οποίος ήδη δικάστηκε και καταδικάστηκε στην ποινή που αμετάκλητα του επιβλήθηκε από το αρμόδιο δικαστήριο για την αξιόποινη πράξη που διέπραξε, με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες και ατομικές και κοινωνικές του περιστάσεις. Έτσι, θα οδηγηθούμε στο εξής άτοπο αποτέλεσμα: Η απόφαση του δικάσαντος δικαστηρίου (για παράδειγμα του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων), το οποίο θα έχει δικάσει σε δεύτερο βαθμό την υπόθεση και θα έχει λάβει υπ' όψη του όλα τα στοιχεία, τις παραμέτρους της υπόθεσης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης, θα έχει διαγνώσει την προσω-

πικότητα του καταδικασμένου, τους λόγους που τον οδήγησαν στην πράξη του και τον οποίο θα έχει ακούσει και θα του έχει λ.χ. αναγνωρίσει την ελαφρυντική περίσταση ότι συμπεριφέρθηκε καλά για μεγάλο χρονικό διάστημα μετά την πράξη του ή ότι επέδειξε ειλικρινή μετάνοια και θα του έχει επιβάλει την ανάλογη ποινή, θα κριθεί εκ νέου από το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής προκειμένου να απολύσει με όρους τον κρατούμενο για να επανενταχθεί ομαλά στο κοινωνικό σύνολο!

Κατά το νομοθέτη του Ν. 5090/2024 οι τροποποιήσεις κρίθηκαν επιβεβλημένες, προκειμένου να εξυπηρετηθούν αποτελεσματικότερα, μέσα από τη λειτουργία της ποινικής κύρωσης, οι αρχές της γενικής και ειδικής πρόληψης.

Ωστόσο, η εφαρμογή τους στην πράξη τα αντίθετα αποτελέσματα θα επιφέρει. Και τούτο διότι, παρά τις εξαγγελίες, δεν υπάρχει από την Πολιτεία η οποιαδήποτε πρόληψη, ετοιμότητα, υποδομή και συνθήκες για την επίτευξη των στόχων που διακηρύττει το νομοθέτημα. Τα σωφρονιστικά καταστήματα της Χώρας είναι ανεπαρκή τόσο ως προς τη χωρητικότητά τους όσο και ως προς την υποδομή τους. Σε ποια σωφρονιστικά καταστήματα θα εκτίσουν τις ποινές τους οι καταδικασμένοι σε μερική έκτιση (από ένα έως έξι μήνες) ή οι καταδικασθέντες σε ποινές φυλάκισης άνω των τριών ετών; Σε αυτά στα οποία κρατούνται καταδικασμένοι σε ισόβιες ή πολυετείς καθείρξεις για μείζονος απαξίας εγκλήματα; Και μετά τον συγχρωτισμό και την επιβίωση τους σ' αυτό το καθεστώς εγκλεισμού που προαναφέρθηκε, πως θα επανενταχθούν ομαλά και σε τι κατάσταση στο κοινωνικό σύνολο μετά τη μερική έκτιση της ποινής τους; Πόσο «αναμορφωμένοι» και «σωφρονισμένοι» θα αποφυλακισθούν; Τι έχει προβλέψει ο νομοθέτης για τις ατομικές, οικογενειακές και κοινωνικές συνέπειες που θα έχει ο σύντομος εγκλεισμός τους; Σε σχέση με την εργασία τους, την οικογένειά τους και τις όποιες άλλες υποχρεώσεις τους στην δύσκολη εποχή που διαβιούμε;

Εν κατακλείδι, το βάρος μιας άστοχης, οπισθοδρομικής και αναχρονιστικής νομοθέτησης, και μάλιστα μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα χωρίς τη συγκρότηση νομοπαρασκευαστικής επιτροπής, θα το επωμιστούν οι εφαρμοστές του δικαίου, οι οποίοι καλούνται μέσα σ' αυτό το ασφυκτικό περιβάλλον της επιτάχυνσης και της αυστηροποίησης να έρχονται συνεχώς αντιμέτωποι με την συνειδησή τους. Ο δικαστής λαμβάνοντας υπ' όψη του τις προαναφερόμενες συνέπειες θα οδηγείται σε άλλες λύσεις με αποτέλεσμα εν τέλει τη μη λειτουργία της ποινικής κύρωσης, αντίθετα με όσα ευαγγελίζεται το ίδιο νομοθέτημα. ●

Νομοθετικές μεταβολές του θεσμού της υπ' όρον απόλυσης (105B, 106 ΠΚ)

Παναγιώτα Παντελεάκη
Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

Η υπ' όρον απόλυση θεωρείται ένας εκ των σπουδαιότερων θεσμών του Ποινικού Δικαίου, καθόσον αποτελεί εναλλακτικό τρόπο έκτισης της στερητικής της ελευθερίας ποινής παρέχοντας στον καταδικασθέντα κρατούμενο αφενός μεν την ευκαιρία να εξέλθει από το κατάστημα κράτησης σε προγενέστερο χρονικό σημείο από αυτό της πλήρους διάρκειας της ποινής του, αφετέρου δε ισχυρό κίνητρο για την κοινωνική του επανένταξη διευκολύνοντας την ενσωμάτωσή του στο συνήθη κοινωνικό βίο.

Ο νομοθέτης έχει προβεί σε συχνότερες τα τελευταία χρόνια νομοθετικές μεταβολές τόσο ως προς τις τυπικές όσο και ως προς τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για τη χορήγησή της, με τελευταία αυτή του Ν. 5090/ 2024 που μετέβαλε άρδην τις ουσιαστικές προϋποθέσεις της υπ' όρον απόλυσης.

Εν αρχή, ο Ν. 4855/ 2021 τροποποίησε τις τυπικές προϋποθέσεις για απόλυση του κρατούμενου υπό όρο μνημονεύοντας συγκεκριμένα αδικήματα, για τα οποία αυστηροποίησε τις προϋποθέσεις χορήγησης της απόλυσης. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση επιβολής πρόσκαιρης κάθειρξης για τα αδικήματα

της διακεκριμένης μορφής του νόμου περί ναρκωτικών, της εγκληματικής οργάνωσης, των τρομοκρατικών πράξεων, της εσχάτης προδοσίας, της ανθρωποκτονίας, της ληστείας, του εμπρησμού, του εμπρησμού σε δάση, της εκβίασης, της εμπορίας ανθρώπων, της αρπαγής ανηλίκου και όλων των αδικημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, δυνατότητα για απόλυση υπό όρο παρέχεται μετά από έκτιση 4/5 της ποινής με τον ευεργετικό υπολογισμό και πραγματική έκτιση ίση με

“Ο Ν. 5090/2024 προέβη σε ριζική τροποποίηση του άρθρου 106 ΠΚ αυστηροποιώντας τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για χορήγηση του ευεργετήματος της απόλυσης υπό όρο”

τα 3/5 της ποινής. Επίσης, σε περίπτωση επιβολής ισοβίου καθείρξεως για τα ως άνω αδικήματα, το κατώτατο όριο πραγματικής έκτισης αυξήθηκε στα 18 έτη από τα σύνηθες των 16 ετών που ισχύει για τα υπόλοιπα αδικήματα.

Ο νέος νόμος 5090/2024 προσέθεσε νέο αδίκημα στις ανωτέρω εξαιρέσεις αυξημένης έκτισης της ποινής, του άρθρου 30 του Κώδικα Μετανάστευσης και προστέθηκε νέο εδάφιο στην παρ. 6 του άρθρου 105B ΠΚ, κατά το οποίο «Στις περιπτώσεις συνολικής ποινής πρόσκαιρης κάθειρξης για τα εγκλήματα του δευτέρου εδαφίου που όπως επιβλήθηκε υπερβαίνει κατά τουλάχιστον 10 έτη το ανώτατο όριο της συνολικής ποινής κάθειρξης, η υπ' όρον απόλυση δύναται να χορηγείται, εφόσον ο κατάδικος έχει εκτίσει πραγματικά 17 έτη». Τούτο πρακτικά σημαίνει ότι αν το ύψος της επιβαλλόμενης

ποινής σε ποινές πρόσκαιρης κάθειρξης υπερβαίνει τα 35 έτη (ήτοι 10 τουλάχιστον έτη το μέγιστο όριο της συνολικής ποινής πρόσκαιρης κάθειρξης του άρθρου 94 ΠΚ), τότε απόλυση μπορεί να χορηγηθεί μετά από 17 έτη πραγματικής έκτισης (αντί 15 που θα εξέτιε χωρίς την ανωτέρω προσθήκη).

Ως προς τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του άρθρου 106 ΠΚ, από την εισαγωγή του Ν. 2172/1993 έως και προ τη θέση σε ισχύ του πρόσφατου Ν. 5090/2024, η θετικά αξιολογούμενη διαγωγή του καταδίκου κατά τον χρόνο έκτισης της ποινής αποτελούσε την μόνη ουσιαστική προϋπόθεση που απαιτείτο, η συνδρομή της οποίας δεν χρειαζόταν να αιτιολογείται από το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο. Εξαιρέση νοείται μόνο εάν κρινόταν με ειδική αιτιολογία ότι η διαγωγή του καταδίκου, όχι γενικά, κατά την προηγούμενη ζωή του, αλλά αποκλειστικά κατά την έκτιση της ποινής του, καθιστούσε απολύτως αναγκαία την συνέχιση της κράτησής του για να αποτραπεί η τέλεση από αυτόν νέων αξιόποινων πράξεων.

Προς αυτή την κατεύθυνση της υποχρεωτικότητας χορήγησης της απόλυσης και της ανάδειξης της διαγωγής ως μοναδικής ουσιαστικής προϋπόθεσης, ο Ν. 4619/2019 τροποποίησε το άρθρο 106 ΠΚ ορίζοντας ότι μόνη η επίκληση πειθαρχικού παραπτώματος κατά την έκτιση της ποινής δεν αρκεί για τη μη χορήγηση της απόλυσης. Παρατηρείται ότι η καλή διαγωγή του κρατούμενου δεν αναιρείται από πειθαρχικά παραπτώματα που δεν δείχνουν αντικειμενικά επικινδυνότητα χαρακτήρα.

Και η τροποποίηση του Ν. 4855/2021 διατήρησε τη καλή διαγωγή του κρατούμενου ως τη μοναδική ουσιαστική προϋπόθεση που θέτει ο νόμος, ενώ πιστοποίησε ότι η ανατιολόγητη επίκληση πειθαρχικού παραπτώματος δεν ηδύνατο άνευ άλλου επικουρικού – συμπληρωματικού στοιχείου, αντιληπτού στον εξωτερικό κόσμο, να αιτιολογήσει απόρριψη της απόλυσης.

Ο Ν. 5090/2024 προέβη σε ριζική τροποποίηση του άρθρου 106 ΠΚ αυστηροποιώντας τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για χορήγηση του ευεργετήματος της απόλυσης υπό όρο.

Κατ' αρχάς το Συμβούλιο υποχρεούται να αιτιολογεί ακόμη και θετική κρίση του, σε αντίθεση με το προϊσχύσαν δίκαιο που απαιτείτο ειδική αιτιολογία μόνο σε περιπτώσεις μη χορήγησης. Το εδάφιο του παλαιού νόμου ότι η ανατιολόγητη επίκληση πειθαρχικού παραπτώματος δεν αρκεί για τη μη χορήγηση της απόλυσης δεν αναφέρεται στο νέο νόμο.

Η σημαντικότερη, όμως, αλλαγή είναι η εισαγωγή νέων ουσιαστικών προϋποθέσεων που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά με την προϋπόθεση της καλής διαγωγής του κρατούμενου και αφορούν τη διάγνωση του Συμβουλίου της πιθανότητας επανάληψης του εγκλήματος κατά τον χρόνο δοκιμασίας από τον απολυθέντα. Ως κριτήρια για τη διάγνωση αυτή το Συμβούλιο πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν τα χαρακτηριστικά του αδικήματος για το οποίο καταδικάσθηκε ο αιτών την απόλυση και την εκτίμηση των ατομικών και κοινωνικών περιστάσεών του.

Ως εκ τούτου, ο κρατούμενος με καλή διαγωγή κατά την έκτιση της ποινής του μπορεί να μην απολυθεί λόγω των

ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της πράξης του σε συνάρτηση με τις ατομικές και κοινωνικές περιστάσεις του, στοιχεία από τα οποία μπορεί το Συμβούλιο να καταλήξει σε πιθανολόγηση τέλεσης νέων αδικημάτων κατά το χρόνο δοκιμασίας του, ήτοι σε ουσιαστική κρίση ότι μπορεί να έλθει σε υποτροπή δίκως να μνημονεύει στο αιτιολογικό του βουλεύματος συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που συνέβησαν κατά το χρόνο έκτισης της ποινής.

“Μετά την νομοθετική αυτή επιλογή, ο εφαρμοστής του δικαίου καλείται να επιδείξει σύνεση, να μην λησμονεί ότι κανόνας παραμένει η χορήγηση της απόλυσης ως εναλλακτικός τρόπος έκτισης της ποινής”

Η δημιουργία των νέων κριτηρίων σημαίνει ότι η χορήγηση της απόλυσης εξαρτάται και από στοιχεία τα οποία έχουν ήδη κριθεί κατά το στάδιο επιμέτρησης της επιβληθείσας ποινής δυνάμει του άρθρου 79 ΠΚ, ήτοι από την βαρύτητα της πράξης του, την προηγούμενη ζωή του κατηγορουμένου και τις περιστάσεις που ίσχυαν πριν της τέλεσης της πράξης και την καταδίκη.

Υποχρέωση της πολιτείας και σκοπός του θεσμού της απόλυσης είναι η κοινωνική επανένταξη όλων

ανεξαιρέτως των καταδικασθέντων στο κοινωνικό σύνολο, λειτουργώντας ως δίαυλος μεταξύ του στερητικού της ελευθερίας καθεστώτος και της πλήρους ελευθερίας. Προς τούτο ο σύγχρονος νομοθέτης δεν προέβαινε σε διακρίσεις με βάση το τελεσθέν αδίκημα και περιοριζόταν αποκλειστικά στο μετά τη καταδίκη χρονικό διάστημα.

Η συντηρητική κατεύθυνση του νέου νόμου με αναχρονιστικά και ασαφή κριτήρια δεν εναρμονίζεται με το φιλελεύθερο κι ελαστικό χαρακτήρα του θεσμού της απόλυσης. Ούτε βέβαια συνάδει με το άρθρο 3 του ΕΔΔΑ, το οποίο συνδέει την υφ' όρον απόλυση με την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας απαγορεύοντας την απάνθρωπη κι εξευτελιστική μεταχείριση, και με την αρχή της επανακοινωνικοποίησης

Μετά την νομοθετική αυτή επιλογή, ο εφαρμοστής του δικαίου καλείται να επιδείξει σύνεση, να μην λησμονεί ότι κανόνας παραμένει η χορήγηση της απόλυσης ως εναλλακτικός τρόπος έκτισης της ποινής, ότι στην επιβληθείσα ποινή έχουν ήδη ληφθεί υπ' όψιν το αδίκημα και οι περιστάσεις τέλεσης, με αποτέλεσμα η βαρύτητα της κρίσης του να εστιάζει στο χρονικό διάστημα της κράτησης και ...ότι η φυλακή δεν είναι χώρος μη ανάπτυξης της εγκληματικότητας.

Περί της (ιδιότυπης) ευθύνης νομικών προσώπων για εγκλήματα δωροδοκίας κατά τον ν. 5090/2024

Ιωάννα Ν. Αναστασοπούλου
Επίκ. Καθηγήτρια Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

1. Τα άρθρα 134-135 του ν. 5090/2024 θεμελίωσαν την «ευθύνη νομικών προσώπων σε περιπτώσεις αδικημάτων δωροδοκίας», προκαλώντας έντονο προβληματισμό όσον αφορά στη φύση της ευθύνης αυτής. Πρόκειται, άραγε, περί διοικητικής, ποινικής ή άλλου είδους ευθύνης; Ο νομοθέτης στις ως άνω διατάξεις αλλά και στην «Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης» δεν δίνει κάποια ρητή απάντηση στο ως άνω ερώτημα. Στην τελευταία επισημαίνεται ότι η εν λόγω ρύθμιση κατατείνει στην προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στα διεθνή πρότυπα, με ειδική αναφορά στη Σύμβαση του ΟΟΣΑ για τη δωροδοκία στις διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές και το άρθρ. 2 αυτής, καθώς και στην πρακτική των διεθνών μηχανισμών αξιολόγησης της εφαρμογής τους¹.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι εκ της ανωτέρω Σύμβασης του ΟΟΣΑ, την οποία η χώρα μας κύρωσε με τον ν. 2656/1988, δεν προκύπτει υποχρέωση για την εισαγωγή ειδικώς ποινικής ευθύνης νομικών προσώπων για τα κρίσιμα αδικήματα. Στο άρθρο 2 της εν λόγω Σύμβασης προβλέπεται ως υποχρεωτική η εισαγωγή στην εσωτερική νομοθεσία της ευθύνης των νομικών προσώπων για τη δωροδοκία αλλοδαπού δημοσίου

υπαλλήλου, αλλά καταλείπεται στα κράτη μέρη η επιλογή της φύσης της ευθύνης².

Από τα πρόσφατα νομοθετικά κείμενα προκύπτει μόνον ότι βούληση του (άγνωστου) συντάκτη του ν. 5090/2024 ήταν η θεμελίωση μιας ειδικής αυτοτελούς ευθύνης των νομικών προσώπων ή οντοτήτων για τις περιοριστικά αναφερόμενες στο άρθρ. 134 παρ. 1 πράξεις δωροδοκίας. Ήδη στη θεωρία η εν λόγω ευθύνη χαρακτηρίζεται ως «οιονεί ποινική»³ «ποινική (;)»⁴, «διοικητική»⁵ ή «υβριδικό μόρφωμα ευθύνης»⁶.

² Βλ. αναλυτικώς Μ. Κόλλια, Ποινική ευθύνη νομικών προσώπων,, σε: <https://theartofcrime.gr>, Νοέμβριος 2019, Δ. Στίγγα, Η ευθύνη νομικών προσώπων για αδικήματα δωροδοκίας, ΠοινΔικ 2024, 541, 543.

³ Βλ. Η. Αναγνωστόπουλο, Ο Ν. 5090/2024 και οι επιχειρήσεις, σε: https://www.sev.org.gr/arthografia_mme/o-n-5090-2024-kai-oie-epicheiriseis/, Θ. Παπακυριάκου, Η περιουσία ως αντικείμενο προστασίας και ελέγχου στο ελληνικό ποινικό δίκαιο: Ο ποινικός έλεγχος της περιουσίας, (Οι ρυθμίσεις για το ξέπλυμα χρήματος & τη δήμευση - Τόμος II), 2024, σελ. 357.

⁴ Βλ. Π. Τοπαλιάνο, Οι νομοθετικές αλλαγές του Ν 5090/2024 στις περί διαφθοράς διατάξεις του ΠΚ με άμεση ισχύ, ΠοινΔικ 2024, 301, 304.

⁵ Βλ. Στίγγα, ό.π., 541, 545.

⁶ Βλ. Μ. Καϊάφα-Γκμπάντα, Τα χαρακτηριστικά και η φιλοσοφία των «παρεμβάσεων» του ν. 5090/2024 σε θεσμούς του Γενικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα, ΠοινΧρ 2024, 241, 245.

¹ Βλ. σελ. 144 της Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης.

Πράγματι στις σχετικές ρυθμίσεις εντοπίζουμε στοιχεία που προσιδιάζουν σε διοικητική ευθύνη (όπως, μεταξύ άλλων, η προβλεπόμενη χρηματική κύρωση [πρόστιμο]), αλλά και στοιχεία που προσιδιάζουν σε ποινική ευθύνη (όπως, μεταξύ άλλων, η επιβολή της κύρωσης από ποινικό δικαστήριο σε ποινική διαδικασία). Με τον τρόπο αυτό, όπως εύστοχα επισημαίνει η *Καϊάφα-Γκμπάντι*, εισάγεται μια καινοτομία με κομβικές συνέπειες για το ποινικό μας σύστημα, καθώς ανοίγει η κερκόπορτα της αναγνώρισης ποινικής ευθύνης για τα νομικά πρόσωπα, με όλους τους κινδύνους που αυτή ενέχει⁷.

Εν προκειμένω δεν θα υπεισέλθουμε στην εκτενή διεθνή και εγχώρια επιστημονική συζήτηση περί της ποινικής ευθύνης νομικών προσώπων, την οποία αιφνιδίως και ατυχώς παρέκαμψε πλήρως ο Έλληνας νομοθέτης

“Πρόκειται, άραγε, περί διοικητικής, ποινικής ή άλλου είδους ευθύνης”

θεσπίζοντας τις κρίσιμες διατάξεις χωρίς καν προηγούμενη διαβούλευση. Πρέπει, όμως, να επισημανθεί ότι οι υπό συζήτηση νεοπαγείς διατάξεις του ν. 5090/ 2024 εμφανίζουν σοβαρό ζήτημα συμβατότητας με τις

προβλέψεις του άρθρ. 96 παρ. 1 Συντ, καθώς «[σ]τα τακτικά ποινικά δικαστήρια ανήκει η τιμωρία των εγκλημάτων και η λήψη όλων των μέτρων που προβλέπουν οι ποινικοί νόμοι»⁸. Αντ' αυτού τα ποινικά δικαστήρια καλούνται πλέον, εφόσον συντρέχουν οι περιστάσεις των παρ. 1 και 2 του άρθρ. 134 ν. 5090/2024, να αποφασίσουν για την επιβολή (θηριωδών) προστίμων, αλλά και για το αν θα ανακληθεί ή ανασταλεί η άδεια μιας επιχείρησης ή αν θα της απαγορευθεί η άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

II. Πέραν δε του ζητήματος της φύσης της εν λόγω ιδιότυπης ευθύνης, η κατάστρωση των διατάξεων των άρθρ. 134, 135 ν. 5090/2024 προκαλεί έντονους προβληματισμούς και αναδεικνύει κρίσιμα πρακτικά ερωτήματα. Απολύτως ενδεικτικώς, και όλως επιγραμματικώς, επισημαίνουμε τα εξής:

- (i) Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το άρθρ. 135 ν. 5090/2024 αρχίζει με τη φράση: «Σε περίπτωση που έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για τις αξιόποινες πράξεις που αναφέρονται στην παρ. 1 του άρθρου 134 (...)», χωρίς να γίνεται καμία αναφορά στο προ της άσκησης ποινικής δίωξης διαδικαστικό στάδιο. Δεν είναι κατανοητό για ποιο λόγο το νομικό πρόσωπο καλείται το πρώτον στην κυρία ανάκριση, «χάνοντας» το κρίσιμο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης.
- (ii) Στην παρ. 3 του άρθρ. 135 ν. 5090/2024 αναφέρεται ότι η κλήση του νομικού προσώπου ή της οντότητας στην ποινική δίκη γίνεται με τις ίδιες διατυπώσεις και μέσα στις ίδιες προθεσμίες που καλείται ο κατηγορούμενος. Αφού αναφέρεται η διαδικασία κλήσης στο ακροατήριο, επανερχόμαστε στη συνέχεια στην ίδια παράγραφο στο ζήτημα της κλήτευσης του νομικού προσώπου ή της

οντότητας στο πλαίσιο της κύριας ανάκρισης από τον ανακριτή. Σχετικώς προκύπτει το ερώτημα αν θα πρέπει να εμφανιστεί αυτοπροσώπως ο νόμιμος εκπρόσωπος (ή οι νόμιμοι εκπρόσωποι) του νομικού προσώπου προς απολογία ενώπιον του ανακριτή⁹, ή αν θα μπορεί εν προκειμένω να εμφανιστεί ο πληρεξούσιος συνήγορος ή ο νόμιμος εκπρόσωπος και να εγχειρίσει το απολογητικό υπόμνημα του νομικού προσώπου. Κατά την εδώ υποστηριζόμενη ερμηνεία, η άκρως προσωπική στιγμή της απολογίας του κατηγορουμένου ενώπιον του ανακριτή δεν μπορεί και δεν πρέπει να υποκατασταθεί από την υποχρέωση εμφάνισης και «απολογίας» του νομίμου εκπροσώπου/ή των –πιθανότατα περισσότερων– νομίμων εκπροσώπων του νομικού προσώπου. Το τελευταίο, καλούμενο προς απολογία, θα υποβάλει δια του πληρεξουσίου συνηγόρου ή του νομίμου εκπροσώπου του γραπτό απολογητικό υπόμνημα. Ο ανακριτής, αυτοσότης, έχει πάντοτε τη δυνατότητα να καλέσει τον νόμιμο εκπρόσωπο του νομικού προσώπου ως μάρτυρα (εάν δεν είναι και ο ίδιος κατηγορούμενος ως φυσικό πρόσωπο). Αντιστοίχως, στην ακροαματική διαδικασία κατ' άρθρ. 135 παρ. 3 ν. 5090/2024 δεν δικάζεται ούτε κάθετα στο εδάλιο ο νόμιμος εκπρόσωπος του νομικού προσώπου, αφού κατηγορείται το νομικό πρόσωπο, για το οποίο και μόνο εφαρμόζεται η προβλεπόμενη στο ως άνω άρθρο διαδικασία.

- (iii) Το νομικό πρόσωπο έχει κατ' άρθρ. 134 παρ. 4 ν. 5090/2024 έως την τυπική περάτωση της κύριας ανάκρισης τη δυνατότητα να ζητήσει την έναρξη διαδικασίας ποινικής διαπραγμάτευσης, αντικείμενο της οποίας μπορεί να είναι μόνο η επιβλητέα κύρωση. Το πρακτικό διαπραγμάτευσης περιέχει αναγνώριση ευθύνης του νομικού προσώπου ή της οντότητας και τη συμφωνηθείσα κύρωση. Όμως τούτη η προϋπόθεση αναγνώρισης ευθύνης μπορεί, για ευνόητους λόγους που άπτονται και της φήμης μιας επιχείρησης, να λειτουργήσει αποτρεπτικά όσον αφορά στην απόφαση του νομικού προσώπου να εισέλθει στην εν λόγω διαδικασία. Ας σημειωθεί ότι σε αντίστοιχες διαδικασίες στο εξωτερικό δεν προβλέπεται ομολογία ενοχής της εταιρείας για αξιόποινες πράξεις προκειμένου να τελεσφορήσει ο εναλλακτικός τρόπος περάτωσης της ποινικής διαδικασίας¹⁰. Εύστοχα είναι, πάντως, η πρόβλεψη ότι το πρακτικό της διαπραγμάτευσης δεσμεύει μόνο το νομικό πρόσωπο και απαγορεύεται να αποτελέσει μέρος της δικογραφίας που έχει σχηματιστεί κατά των φυσικών προσώπων. Η παραμονή του στη δικογραφία συνιστά προσβολή του δικαιώματος των φυσικών προσώπων σε δίκαιη δίκη.

⁷ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, ό.π., 241, 243.

⁸ Βλ. σχετικώς *Καϊάφα-Γκμπάντι*, ό.π., 241, 245.

⁹ Τούτο φαίνεται να υποστηρίζει ο *Τοπαλνάκος*, ό.π., 301, 305, καθώς αναφέρει ότι: «... αντίστοιχα δε κλητεύεται το νομικό πρόσωπο ενώπιον του ανακριτή (...) προφανώς προκειμένου να απολογηθεί ο νόμιμος εκπρόσωπος αυτού (...)».

¹⁰ Βλ. *Η. Αναγνωστόπουλο*, Συμφωνίες αναβολής της ποινικής δίωξης (deferred prosecution agreements) και ποινική λογοδοσία, *ΠοινΧρ* 2023, 481, 482.

(iv) Σημαντικά ερωτήματα προκαλεί και η προβλεπόμενη στην παρ. 5 του άρθρ. 135 ν. 5090/2024 δυνατότητα του νομικού προσώπου, αν δεν έχει κληθεί, να παρέμβει εκουσίως στην ποινική δίκη, και μάλιστα έως την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας σε κάθε βαθμό διαδικασίας. Μπορεί επίσης να παρέμβει και κατά την προδικασία, μόνον όμως όταν ενεργείται κύρια ανάκριση. Σχετικώς επισημαίνεται στη θεωρία ότι μοιάζει αδιευκρινιστο εάν η εκούσια παρέμβαση του νομικού προσώπου στη διαδικασία στο ακροατήριο γίνεται αποκλειστικά προς υποστήριξη του κατηγορουμένου φυσικού προσώπου, και προκειμένου να συνδράμει στην απαλλαγή του, ή αν μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στην κατάγνωση της ευθύνης του νομικού προσώπου και στην επιβολή κυρώσεων εις βάρος του. Πράγματι η τελευταία ερμηνεία καθιστά την εν λόγω διαδικασία μια σχεδόν ακατανόητη επιλογή¹¹.

“ η κατάστρωση των διατάξεων των άρθρ. 134, 135 ν. 5090/2024 προκαλεί έντονους προβληματισμούς και αναδεικνύει κρίσιμα πρακτικά ερωτήματα ”

Στην «Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης» αναφέρεται ότι στην παρ. 5 διευκρινίζονται οι προϋποθέσεις της ως άνω (εκούσιας) παρέμβασης «κατά το πρότυπο του παλαιού θεσμού του αστικώς υπευθύνου»¹². Ως γνωστόν, οι διατάξεις περί αστικώς υπευθύνων καταργήθηκαν με τον νέο ΚΠΔ (ν. 4620/2019), γιατί, όπως αναφερόταν στην Αιτιολογική Έκθεση του τελευταίου¹³, συνδέονταν με τη διεκδίκηση και επιδίκαση αστικών

αξιώσεων, οι οποίες πλέον μετά τη γενίκευση της παράστασης για υποστήριξη της κατηγορίας δεν είναι δυνατές¹⁴. Διερρωτάται, λοιπόν, κανείς, ποια λογική ώθησε παρά ταύτα τον νομοθέτη, εν έτει 2024, να προβλέψει τη δυνατότητα

παρέμβασης του νομικού προσώπου «κατά τα πρότυπα του αστικώς υπευθύνου». Παράλληλα, η διοίκηση μιας εταιρείας και οι νομικοί σύμβουλοι αυτής καλούνται πλέον να εξετάσουν το ενδεχόμενο μιας τέτοιας «παρέμβασης», χωρίς να είναι σαφές με ποια κριτήρια θα πρέπει να ληφθεί η σχετική απόφαση, πού κατατείνει η εν λόγω διαδικασία, αλλά ούτε και πώς θα αξιολογείται η εν λόγω παρέμβαση (ή η μη παρέμβαση) από τις αρχές.

(v) Στην παρ. 3 του άρθρ. 134 ν. 5090/2024 αναφέρεται ότι για τη σωρευτική ή διαζευκτική επιβολή των κυρώσεων που προβλέπονται στις παρ. 1 και 2 και για την επιμέτρηση των κυρώσεων αυτών λαμβάνονται υπόψη όλες οι σχετικές περιστάσεις και ιδίως «(…) στ) οι ενέργειες του νομικού προσώπου ή της οντότητας μετά την τέλεση της παράβασης, ιδίως η διεξαγωγή εσωτερικής έρευνας, η οποία συνέβαλε στη διαλεύκανση της παράβασης». Με τον τρόπο αυτό γίνεται, για πρώτη φορά στην ελληνική νομοθεσία, αναφορά στη διενέργεια (ιδιωτικών) εσωτερικών ερευνών ως παράγοντα που αξιολογείται για την επιβολή ηπιότερων κυρώσεων σε ένα νομικό πρόσωπο. Ωστόσο η εν λόγω αναφορά είναι απολύτως αόριστη, χωρίς κανένα προσδιορισμό των προϋποθέσεων υπό τις οποίες μια τέτοια έρευνα μπορεί να κριθεί αξιόπιστη, και διαφαίνεται ότι γίνεται χωρίς συναξιολόγηση της σχετικής προβληματικής που επί δεκαετίες απασχολεί έντονα άλλες έννομες τάξεις. Ας ελπίσουμε ότι τουλάχιστον θα ανοίξει τον δρόμο για την πιο συστηματική νομοθετική αντιμετώπιση των ιδιωτικών εσωτερικών ερευνών και στη χώρα μας.

Το μόνο βέβαιο είναι ότι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας μεταβίβασης μιας επιχείρησης θα πρέπει στο εξής να ελέγχεται και η τυχόν ύπαρξη εκκρεμείων (ή το ενδεχόμενο έγερσης) διαδικασίας κατά του νομικού προσώπου κατά τα άρθρ. 134, 135 ν. 5090/2024. Το συνεχώς –κι ενίοτε υπερβολικά– διογκούμενο ρυθμιστικό πλαίσιο της δραστηριότητας των επιχειρήσεων εισέρχεται πλέον και στο ομιχλώδες πεδίο μιας ιδιότυπης, υβριδικής, «οιονεί ποινικής», ή όπως αλλιώς χαρακτηρίζεται, ευθύνης.

¹¹ Βλ. την ορθή παρατήρηση *Τοπαλιάνου*, ό.π., 301, 306.

¹² Σελ. 45 αυτής.

¹³ Σελ. 31 αυτής.

¹⁴ Βλ. Σελ. 31 της Αιτιολογικής Έκθεσης.

Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΔΔΑ¹

Μία επιγραμματική παρουσίαση των σημαντικότερων αποφάσεων Απριλίου - Ιουλίου 2024

Επιμέλεια: Βασίλης Χειρδάρης, Δικηγόρος Αθηνών

Η νομολογία του ΕΔΔΑ τα τελευταία χρόνια έχει επηρεάσει σημαντικά και καθοριστικά τις εθνικές νομολογίες και έχει οδηγήσει σε νομοθετικές αλλαγές τις ευρωπαϊκές χώρες, ώστε να εναρμονιστούν με την ΕΣΔΑ αλλά και με τη νομολογία του Στρασβούργου.

Η χώρα μας και κυρίως τα δικαστήρια καθυστέρησαν αρχικά στην ευθυγράμμισή τους με αυτήν. Αποτέλεσμα να έχομε σωρεία καταδικαστικών αποφάσεων και να επιδικάζονται σημαντικές αποζημιώσεις.

Στο παρόν τεύχος παρουσιάζεται η ποινική νομολογία των μηνών Απριλίου έως και Ιουλίου του 2024 του Δικαστηρίου του Στρασβούργου.

ΑΡΘΡΟ 2

1) Zarema Musayeva κ.α. κατά Ρωσίας της 28.05.2024 (αρ. προσφ. 4573/22)

Η οικογένεια πρώην ανώτατου δικαστή υπέστη εξευτελιστική μεταχείριση και περιορισμούς λόγω της ακτιβιστικής αντικυβερνητικής της δραστηριότητας. Πολλαπλές παραβιάσεις της ΕΣΔΑ.

Η πρώτη προσφεύγουσα, σύζυγος πρώην δικαστή του Ανώτατου Δικαστηρίου της Τσετσενίας, απομακρύνθηκε βίαια τον Ιανουάριο του 2022 από την αστυνομία και μεταφέρθηκε 2.000 χιλιόμετρα μακριά από την κατοικία της. Εναντίον της κινήθηκαν ποινικές και διοικητικές διαδικασίες. Ταυτόχρονα τόσο η ίδια όσο και ο σύζυγός της και η κόρη τους υπέστησαν κακομεταχείριση από την τοπική αστυνομία, με επανειλημμένες δημόσιες απειλές θανάτου εναντίον τους από υψηλόβαθμους αξιωματούχους της Τσετσενίας, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου, ο οποίος υποσχέθηκε να τους «κυνηγήσει» και «να τους κόψει τα κεφάλια».

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι ρωσικές αρχές, που ήταν η πηγή των απειλών θανάτου, έπρεπε να γνωρίζουν αλλά δεν έκαναν τίποτα για τον πραγματικό και άμεσο κίνδυνο για τη ζωή των ανωτέρω. Διαπίστωσε επίσης ότι είχαν υποστεί κακομεταχείριση από την αστυνομία και ότι η σύλληψη και η κράτηση της κας Musayeva ήταν αυθαίρετη και αποσκοπούσε σε αντίποινα κατά της οικογένειάς της, η οποία συμμετείχε στο έργο της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ανέπτυξε έντονη αντιπολιτευτική δράση στην Τσετσενία.

Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι στις αρχές Μαρτίου 2022 οι ρωσικές αρχές σταμάτησαν να παρέχουν ενημερώσεις σχετικά με την ιατρική περίθαλψη που χορηγήθηκε στην κα Musayeva, η οποία έπασχε από διαβήτη, παρά το προσωρινό μέτρο που είχε εκδώσει.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή (άρθρο 2), της απαγόρευσης απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης (άρθρο 3), του δικαιώματος στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια (άρθρο 5 § 1) και του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη (άρθρο 6 § 1) επιδικάζοντας για ηθική βλάβη 52.000 ευρώ στην πρώτη προσφεύγουσα και 6.500 ευρώ στον σύζυγο και στην κόρη της ξεχωριστά.

ΑΡΘΡΟ 3

1) NE.L. κατά Λιθουανίας της 09.04.2024 (αρ. προσφ. 12471/20)

Ανεπαρκής έρευνα σχετικά με καταγγελίες για σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκου σε ίδρυμα. Παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Το Δικαστήριο επιδίκασε στον προσφεύγοντα 5.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

2) Karter κατά Ουκρανίας της 11.04.2024 (αρ. προσφ. 18179/17)

Ομοφοβικές λεκτικές και σωματικές επιθέσεις σε βάρος ομοφύλου. Αναποτελεσματική έρευνα των αρχών. Καταδίκη για εξευτελιστική μεταχείριση.

Το Δικαστήριο επιδίκασε στον προσφεύγοντα 7.500 ευρώ για ηθική βλάβη και 4.400 ευρώ για έξοδα.

3) Maisaia κατά Γεωργίας της 07.05.2024 (αρ. προσφ. 75969/14)

Συστηματική κακοποίηση κρατουμένου στις φυλακές και έλλειψη αποτελεσματικής έρευνας. Καταδίκη για απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του διαδικαστικού και του ουσιαστικού σκέλους του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και επιδίκασε 15.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

⁶ Τις αποφάσεις αυτές μπορείτε να τις αναζητήσετε σε αναλυτική περιληπτική μορφή (και στα ελληνικά) σε www.echr.caselaw.com καθώς και ολόκληρες στον ιστότοπο του ΕΔΔΑ (στα αγγλικά ή στα γαλλικά).

4) Νιζυ κατά Δημοκρατίας της Μολδαβίας της 11.06.2024 (αρ. προσφ. 11272/16)

Ανεπάρκεια ιατρικής βοήθειας και άσκηση βίας από σωφρονιστικούς υπαλλήλους σε κρατούμενο που έπαυσε από ψυχικές διαταραχές. Παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Το Δικαστήριο επιδίκασε 5.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 1.500 ευρώ για τα έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 5

1) Aydin Sefa Akay κατά Τουρκίας της 23.04.2024 (αρ. προσφ. 59/17)

Προσωρινή κράτηση διεθνή δικαστή και έρευνα στην κατοικία του, παρά τη διπλωματική του ασυλία. Παραβίαση της ιδιωτικής ζωής και της προσωπικής ελευθερίας. Σύλληψη και προσωρινή κράτηση διεθνή δικαστή του Μηχανισμού Ποινικών Δικαστηρίων του ΟΗΕ καθώς και έρευνα στην κατοικία του, μετά την απόπειρα στρατιωτικού πραξικοπήματος στην Τουρκία το 2016, παρά τη διπλωματική ασυλία του. Τα αιτήματά του για αποφυλάκιση και τερματισμό της ποινικής δίωξης εναντίον του απορρίφθηκαν, η προσωρινή του κράτηση παρατάθηκε και καταδικάστηκε αμετάκλητα για το αδίκημα της συμμετοχής σε ένοπλη τρομοκρατική οργάνωση. Το Δικαστήριο δεν πείστηκε από την ερμηνεία του διεθνούς δικαίου από τα εθνικά δικαστήρια όταν αυτά απέρριψαν το αίτημά του για διπλωματική ασυλία. Διαπίστωσε επίσης ότι ο προσφεύγων φαινόταν να δικαιούται πλήρη διπλωματική ασυλία, συμπεριλαμβανομένου του απαραβίαστου του προσώπου και της κατοικίας του και προστασία από κάθε μορφή σύλληψης ή κράτησης, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Η σύλληψή του, η προσωρινή κράτηση, η έρευνα της κατοικίας του και του προσώπου του ήταν παράνομες. Επιπλέον, τα εθνικά δικαστήρια εξέτασαν για πρώτη φορά το ζήτημα της διπλωματικής ασυλίας του μετά από οκτώ μήνες, καθιστώντας μάταιη κάθε προστασία που είχε ο προσφεύγων ως διεθνής δικαστής, και δεν είχαν εξετάσει καθόλου αυτή την πτυχή σε σχέση με τις έρευνες στον ίδιο και στην κατοικία του.

Το ΕΔΔΑ επιδίκασε 21.100 ευρώ για ηθική βλάβη και 7.000 ευρώ για έξοδα.

2) Sřižák κατά της Τσεχικής Δημοκρατίας της 20.06.2024 (αριθ. προσφ. 13968/22)

Διαφορετική μεταχείριση ανηλίκου με ενήλικα κρατούμενο σχετικά με την παράταση της προσωρινής κράτησης. Καταδίκη για δυσμενή διάκριση λόγω ηλικίας.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 5 της Σύμβασης και επιδίκασε 6.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 5.000 ευρώ για έξοδα.

3) Padaguts κατά Ουκρανίας της 27.06.2024 (αρ. προσφ. 62818/16)

Διαδικασία παράτασης προσωρινής κράτησης χωρίς την παρουσία δικηγόρου. Παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 4 της ΕΣΔΑ.

ΑΡΘΡΟ 6

1) Sacharuk κατά Λιθουανίας της 23.04.2024 (προσφ. αρ. 39300/18)

Ο δικαστής που δίκασε την αναίρεση στο Ανώτατο Δικαστήριο συμμετείχε και στην εκδίκαση της υπόθεσης μετ' αναίρεση. Καταδίκη για μη αμεροληψία του δικαστηρίου.

Ο προσφεύγων καταδικάστηκε για κατάχρηση εξουσίας και παράνομη χρήση δημοσίου έγγραφου επειδή είχε χρησιμοποιήσει την ταυτότητα άλλου βουλευτή για να ψηφίσει στο Κοινοβούλιο για λογαριασμό του.

Μετά την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου που αναίρεσε την δευτεροβάθμια απόφαση συγκροτήθηκε Τριμελές Τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου για να εξετάσει την υπόθεση. Κατά την συζήτηση, ο προσφεύγων ζήτησε να αλλάξει η σύνθεση του δικαστηρίου με τον ισχυρισμό ότι ένας από τους δικαστές είχε ήδη εξετάσει την ποινική του υπόθεση στο Τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου το προηγούμενο έτος. Το αίτημα απορρίφθηκε.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι το Ανώτατο Δικαστήριο είχε εξετάσει την υπόθεση σε δύο στάδια, ένας δε δικαστής συμμετείχε και στις δύο συνθέσεις. Κατά το Στρασβούργο, η ανησυχία του προσφεύγοντος, ότι ο δικαστής αυτός θα μπορούσε να είχε μια προκατειλημμένη άποψη για την ενοχή του, ήταν θεμιτή καθώς και οι αμφιβολίες του ως προς την αμεροληψία του Ανωτάτου Δικαστηρίου ήταν δικαιολογημένες. Επομένως, το αίτημά του για εξαίρεση του δικαστή από τη σύνθεση θα έπρεπε να είχε γίνει δεκτό. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση της δίκαιης δίκης (άρθρο 6 παρ. 1).

2) Bosev κατά Βουλγαρίας της 04.06.2024 (αριθ. προσφ. 62199/19)

Η αίτηση εξαίρεσης δικαστή κρίθηκε από δικαστήριο που συμμετείχε ο υπό εξαίρεση δικαστής. Μη αμεροληψία δικαστηρίου.

Ο προσφεύγων είναι δημοσιογράφος. Καταδικάστηκε για συκοφαντική δυσφήμιση σε χρηματική ποινή 511 ευρώ περίπου για σχόλια που έκανε σε τηλεοπτική εκπομπή για δημόσιο πρόσωπο. Άσκησε έφεση. Στο Εφετείο, Πρόεδρος ήταν δικαστής εναντίον της οποίας ο κατηγορούμενος είχε δημοσιεύσει άρθρα που αμφισβητούσε τον επαγγελματισμό και την ακεραιότητα της. Ο κατηγορούμενος υπέβαλε αίτηση εξαίρεσής της. Το αίτημα του απορρίφθηκε από την έδρα στην οποία μετείχε η εν λόγω δικαστής και η αιτιολογία της απόφασης υπαγορεύθηκε στα πρακτικά από την ίδια, που την αφορούσε η εξαίρεση.

Το Δικαστήριο ανέφερε ότι οι εγχώριες διαδικασίες στις οποίες ο δικαστής αποφασίζει προσωπικά για τη δική του εξαίρεση μόνον σε εξαιρετικές περιπτώσεις συμμορφώνονται με το άρθρο 6 § 1, ιδίως όταν οι λόγοι εξαίρεσης είναι απαράδεκτοι ή εντελώς άσχετοι. Εν προκειμένω, το αίτημα δεν ήταν ούτε άσχετο ούτε απαράδεκτο.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι το Εφετείο δεν είχε συγκρότηση «αμερόληπτου δικαστηρίου» και ότι ο τρόπος με τον οποίο είχε

επιβληθεί η ποινική κύρωση στον προσφεύγοντα δεν είχε εξασφαλίσει μία από τις βασικές εγγυήσεις της δίκαιης δίκης, την οποία και παραβίασε (άρθρο 6 παρ. 1).

Έκρινε επίσης ότι η επιβολή χρηματικής ποινής στον κατηγορούμενο ισοδυναμούσε με παρέμβαση στο δικαίωμά του στην ελευθερία της έκφρασης και ο περιορισμός του δικαιώματος αυτού δεν συνοδεύτηκε από αποτελεσματικές και επαρκείς διασφαλίσεις κατά της δικαστικής αυθαιρεσίας, εξαιτίας του ότι αυτός καταδικάστηκε από μη «αμερόληπτο δικαστήριο» ως αποτέλεσμα της συμμετοχής της δικαστού που ζητήθηκε η εξαίρεση στην εκδίκαση της υπόθεσης αυτής.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβιάσεις των άρθρων 6 παρ. 1 και 10 και επιδίκασε 3.511 ευρώ για αποζημίωση και ηθική βλάβη και 3.000 ευρώ περίπου για έξοδα.

3) L.T. κατά Ουκρανίας της 06.06.2024 (αρ. προσφ. 13459/15)

Η ελληνής, υποτονική και επιζήμια υπεράσπιση κατηγορουμένης από αυτεπαγγέλτως διορισθέντες συνηγόρους παραβίασε τη δίκαιη δίκη.

Η προσφεύγουσα καταδικάστηκε για σωματική βλάβη από αμέλεια και διατάχθηκε η ακούσια νοσηλεία της λόγω ψυχιατρικών παθήσεων. Ισχυρίστηκε ότι η ποινική δίωξη εναντίον της ήταν άδικη, διότι είχε αποκλειστεί από τη δίκη της, δεν της επιτράπη η πρόσβαση στη δικογραφία και οι δικηγόροι που διορίστηκαν αυτεπαγγέλτως και την εκπροσώπησαν είχαν εμφανώς παθητική στάση, και έναν από αυτούς υποστήριξε ανοικτά τη θέση του εισαγγελέα.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι ήταν αδικαιολόγητος ο αποκλεισμός της προσφεύγουσας από τη δίκη ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, πριν επιβεβαιωθεί η υποτιθέμενη ψυχική διαταραχή της από το δικαστήριο, με αποτέλεσμα την αδυναμία της να αμφισβητήσει τις εναντίον της κατηγορίες και την κράτησή της. Επίσης οι δύο διορισθέντες, από το κράτος, συνήγοροι, την εκπροσώπησαν άκρως υποτονικά και προδήλως επιζήμια για τα δικαιώματα και τα συμφέροντα της ενώ τα εθνικά δικαστήρια δεν επέδειξαν την δέουσα επιμέλεια ως προς αυτό. Τέλος το Στρασβούργο έκρινε ότι λόγω της απόφασης για ακούσια νοσηλεία δεν είχε δικαίωμα να καταθέσει έφεση αυτοπροσώπως και ο αυτεπαγγέλτως διορισθείς συνήγορός της δεν το έπραξε.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι υπήρξαν διαδικαστικές ελλείψεις στην ποινική διαδικασία που υπονόμισαν συνολικά το δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας και διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6§1 και 3 (γ) της ΕΣΔΑ, επιδίκασε δε 5.400 ευρώ για ηθική βλάβη και 3.800 ευρώ για έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 8

1) Zăicescu και Fălticaneanu κατά Ρουμανίας της 23.04.2024 (προσφ. αριθ. 42917/16)

Επανάληψη διαδικασίας και αθώωση κατηγορουμένων για υποθέσεις εγκλημάτων που συνδέονταν με το Ολοκαύτωμα. Παραβίαση της ιδιωτικής ζωής και διάκριση σε βάρος των επιζώντων θυμάτων.

Αθώωση δύο αξιωματικών του στρατού μετά από επανάληψη της διαδικασίας. Οι αθωωθέντες είχαν καταδικαστεί τη δεκαετία του 1950 για εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας για τη συμμετοχή τους, μεταξύ άλλων εγκλημάτων, στη δίωξη των Ρουμάνων Εβραίων το 1941, ιδίως στο πογκρόμ του Iași, του οποίου ο πρώτος προσφεύγων είχε επιζήσει, και στην δημιουργία γκέτο μεγάλου αριθμού Εβραίων, κάτι που συνέβη και στους δύο προσφεύγοντες.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η επανεκδίκαση ιστορικών καταδικαστικών αποφάσεων για εγκλήματα που συνδέονται με το Ολοκαύτωμα δεν είχε αιτιολογηθεί επαρκώς από την Κυβέρνηση και προκάλεσε αισθήματα ευαλωτότητας και ταπείνωσης σε θύματα του Ολοκαυτώματος, όπως οι προσφεύγοντες.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η κακομεταχείριση που είχαν υποστεί οι προσφεύγοντες είχε λάβει χώρα 50 χρόνια πριν η Ρουμανία υπογράψει την ΕΣΔΑ, και οι σημαντικότερες διαδικαστικές ενέργειες που έπρεπε η Κυβέρνηση να υιοθετήσει είχαν λάβει χώρα πολύ πριν η Ρουμανία γίνει Συμβαλλόμενο Μέρος. Το Στρασβούργο απέρριψε το μέρος της προσφυγής που αφορούσε το διάστημα αυτό.

Κατά το ΕΔΔΑ τα κράτη που είχαν βιώσει τη ναζιστική φρίκη έχουν ιδιαίτερη ηθική ευθύνη να αποστασιοποιηθούν από τις μαζικές φρικαλεότητες των Ναζί. Η υποχρέωση αυτή διαμόρφωσε μέρος της υπό εξέταση υπόθεσης, όπου εικαζόμενες πράξεις διάκρισης είχαν πραγματοποιηθεί από κρατικές αρχές. Ως ζήτημα δημοσίου συμφέροντος, οι αρχές θα έπρεπε να είχαν δημοσιοποιήσει τις διαδικασίες της επανάληψης της δίκης και τα επακόλουθα αποτέλεσμα. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, λόγω της παράλειψης αυτής, οι προσφεύγοντες είχαν ενημερωθεί για αυτά τυχαία, γεγονός που θα μπορούσε να τους είχε προκαλέσει την αίσθηση ότι ήταν ευάλωτοι και ταπεινωμένοι.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η Κυβέρνηση δεν είχε παράσχει επαρκή αιτιολογία για την αναθώρωση των ιστορικών καταδικαστικών αποφάσεων για εγκλήματα που συνδέονται με το Ολοκαύτωμα. Οι αθωωτικές αποφάσεις ως εκ τούτου ήταν «υπερβολικές» και «μη αναγκαίες σε μια δημοκρατική κοινωνία», συνιστώντας παραβίαση του άρθρου 8 σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης.

2) Pietrzak και Bychawska-Siniarska κ.α. κατά Πολωνίας της 28.05.2024 (αριθ. προσφ. 72038/17 και 25237/18)

Κρυφή παρακολούθηση Προέδρου Δικηγορικού Συλλόγου και ΜΚΟ και διατήρηση δεδομένων χωρίς ενημέρωση και πρόβλεψη δικαστικού ελέγχου νομιμότητας. Παραβίαση της ιδιωτικής ζωής.

Ο πρώτος προσφεύγων είναι Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Βαρσοβίας. Οι λοιποί τέσσερις είναι υπάλληλοι ή εμπειρογνώμονες ΜΚΟ. Άσκησαν προσφυγή για παραβίαση του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή σχετικά με πολωνική νομοθεσία που επιτρέπει καθεστώς μυστικής παρακολούθησης για πιθανή μελλοντική χρήση από τις αρμόδιες εθνικές αρχές χωρίς να είναι ύποπτοι για κάποιο αδίκημα.

Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι η σχετική νομοθεσία συνιστούσε από μόνη της παρέμβαση στα δικαιώματά τους βάσει του

άρθρου 8. Στη συνέχεια έκρινε ότι η εθνική νομοθεσία δεν παρείχε επαρκείς εγγυήσεις κατά της υπερβολικής παρακολούθησης και της αδικαιολόγητης παρέμβασης στην ιδιωτική ζωή. Η απουσία τέτοιων εγγυήσεων δεν αντισταθμίστηκε επαρκώς από τον ισχύοντα μηχανισμό δικαστικού ελέγχου. Κατά το ΕΔΔΑ, το εθνικό καθεστώς επιχειρησιακού ελέγχου, στο σύνολό του, δεν ήταν σύμφωνο με τις απαιτήσεις του άρθρου 8. Επιπλέον, έκρινε ότι η εθνική νομοθεσία, σύμφωνα με την οποία οι πάροχοι τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών υποχρεούνται να διατηρούν δεδομένα επικοινωνιών με γενικό και αδιάκριτο τρόπο για πιθανή μελλοντική χρήση από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, ήταν ανεπαρκής για να διασφαλίσει ότι η παρέμβαση στο δικαίωμα των προσφευγόντων για σεβασμό της ιδιωτικής τους ζωής περιοριζόταν σε ό,τι ήταν «αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία».

Τέλος, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι διατάξεις περί κρυφής παρακολούθησης στον Αντιτρομοκρατικό Νόμο δεν πληρούσαν επίσης τις απαιτήσεις του άρθρου 8, επισημαίνοντας ότι ούτε η παρακολούθηση ούτε η εφαρμογή της κατά την αρχική τρίμηνη περίοδο υπόκεινται σε επανεξέταση από ανεξάρτητο όργανο.

3) **Contrada κατά Ιταλίας της 23.05.2024 (αριθ. προσφυγή 2507/19)**

Υποκλοπή τηλεφωνικών επικοινωνιών μη διάδικου σε ποινική διαδικασία. Έλλειψη νομοθετικής πρόβλεψης δικαστικού ελέγχου. Παραβίαση σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

Για την παρακολούθηση και απομαγνητοφώνηση τηλεφωνικών επικοινωνιών το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι το ιταλικό δίκαιο δεν παρείχε επαρκείς και αποτελεσματικές εγγυήσεις κατά της κατάχρησης σε άτομα που έχουν υποβληθεί σε διαδικασία παρακολούθησης, οι οποίοι μάλιστα δεν ήταν ύποπτοι ή κατηγορούμενοι για συμμετοχή σε αδίκημα, ούτε και διάδικοι στην ποινική διαδικασία. Περαιτέρω διαπίστωσε ότι το ιταλικό δίκαιο δεν πληρούσε την απαίτηση «ποιότητας του νόμου» γιατί δεν προβλέπονταν για τα άτομα αυτά να ζητήσουν αποτελεσματικό έλεγχο της νομιμότητας και της αναγκαιότητας του μέτρου και να επιτύχουν την κατάλληλη επανόρθωση. Έτσι η παρέμβαση αυτή δεν ήταν απαραίτητη σε μία δημοκρατική κοινωνία. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 8 και επιδίκασε στον προσφεύγοντα 9.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

4) **Bersheda και Rybolonlev κατά Μονακό της 06.06.2024 (προσφυγή αριθ. 36559/19 και 36570/19)**

Μαζική και αδιάκριτη ανάκτηση προσωπικών δεδομένων από τον ανακριτή από κινητό τηλέφωνο δικηγόρου. Μη προστασία του δικηγορικού απορρήτου. Παραβίαση της ιδιωτικής ζωής και της αλληλογραφίας.

Η πρώτη προσφεύγουσα είναι δικηγόρος εγγεγραμμένη σε ελβετικό δικηγορικό σύλλογο και ο δεύτερος είναι πελάτης της. Η πρώτη κατηγορήθηκε ότι κατέγραψε κρυφά μια συνομιλία. Διατάχθηκε από το δικαστή η διενέργεια έρευνας. Στο πλαίσιο της υπεράσπισής της, η προσφεύγουσα παρέδωσε το κινητό της τηλέφωνο στην αστυνομία με σκοπό να εξεταστεί η επίμαχη ηχογράφηση και να αποδειχθεί η καλή της πίστη, αφού

προηγουμένως διέγραψε σημαντικές ποσότητες δεδομένων που δεν είχαν καμία σχέση με τη διαδικασία παραβίασης της ιδιωτικής ζωής στα πλαίσια της επίδικης κατηγορίας.

Ο ανακριτής, ανέθεσε σε πραγματογνώμονα να εξαχθούν τα δεδομένα από το τηλέφωνο της δικηγόρου, ο οποίος και ανέκτησε όλες τις συνομιλίες, sms κλπ. που δεν αφορούσαν μόνο την επίδικη συνομιλία και τον επίδικο χρόνο αλλά και προγενέστερο πολύ μεγαλύτερο χρόνο.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η μαζική και αδιάκριτη ανάκτηση προσωπικών δεδομένων - συμπεριλαμβανομένων εκείνων που είχαν προηγουμένως διαγραφεί από την προσφεύγουσα - υπερέβησαν την αρμοδιότητα του δικαστή αυτού, η οποία περιοριζόταν σε κατηγορίες για παραβίαση συγκεκριμένης ιδιωτικής ζωής, και δεν συνοδεύονταν από εγγυήσεις που να διασφαλίζουν το δέοντα σεβασμό της ιδιότητας και του επαγγελματικού απορρήτου της προσφεύγουσας, ως δικηγόρου.

Όσον αφορά την προσφυγή της δικηγόρου, το Δικαστήριο έκρινε ότι η παρέμβαση στο δικαίωμά της σχετικά με το σεβασμό της αλληλογραφίας και της ιδιωτικής της ζωής δεν ήταν ανάλογη προς τους επιδιωκόμενους νόμιμους σκοπούς και, κατά συνέπεια, δεν ήταν «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία». Επίσης διαπίστωσε ελλείψεις στην εφαρμογή των διατάξεων που θεσπίζουν καθεστώς προστασίας των δικηγόρων και παράλειψη των δικαστικών αρχών, σύμφωνα με τους όρους της παραπομπής, να περιορίσουν το πεδίο της έρευνας, το οποίο είχε επεκταθεί υπερβολικά ευρέως από τον ανακριτή. Επίσης διαπίστωσε και παράλειψη ελέγχου των δικονομικών εγγυήσεων λόγω σεβασμού του επαγγελματικού απορρήτου του δικηγόρου.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι παραβιάστηκε η ιδιωτική ζωή και η αλληλογραφία (άρθρο 8).

5) **Κουκάκης κατά Ελλάδας της 04.07.2024 (αρ. προσφ. 37659/22)**

Αποκάλυψη σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης και σε ιστότοπους λεπτομερειών του φιλικού διακανονισμού για υπόθεση παρακολούθησης δημοσιογράφου από ΕΥΠ. Κατάχρηση δικαιώματος ατομικής προσφυγής. Απαράδεκτη η προσφυγή.

Ο προσφεύγων δημοσιογράφος διαπίστωσε ότι το κινητό τηλέφωνό του παρακολουθείτο από την ΕΥΠ και πληροφορήθηκε ότι είχε παραβιαστεί από το spyware Predator. Ζήτησε επισήμως από τις αρχές να γίνει ενδελεχής έρευνα και να ενημερωθεί για την παρακολούθησή του. Ο προσφεύγων δεν έμεινε ικανοποιημένος από τις απαντήσεις των ελληνικών αρχών και τον Ιούνιο του 2022 κατέθεσε μήνυση όσον αφορά τόσο την υποκλοπή από την ΕΥΠ όσο και την εγκατάσταση του κατασκοπευτικού λογισμικού.

Εν συνεχεία προσέφυγε στο ΕΔΔΑ για παραβίαση του άρθρου 8, παραπονούμενος ότι ήταν αδύνατο να ενημερωθεί επίσημα για την άρση του απορρήτου που του επιβλήθηκε για λόγους εθνικής ασφαλείας, ότι ο τρόπος και οι τεχνικές παρακολούθησης δεν ήταν καθορισμένα, οι λόγοι εθνικής ασφαλείας δεν ήταν οριοθετημένοι και δεν υπήρχε αρμόδια αρχή και διαδικασία για την εποπτεία των δεδομένων που συλλέγονταν.

Επιπλέον, παραπονέθηκε για έλλειψη αποτελεσματικής προσφυγής και ότι δεν είχε δικαίωμα ενημέρωσης για την παρακολούθηση.

Το ΕΔΔΑ κοινοποίησε την προσφυγή στην Κυβέρνηση, απέστειλε δε και επιστολή στους διαδίκους για φιλικό διακανονισμό. Η επιστολή ενημέρωνε τον προσφεύγοντα για την απαίτηση αυστηρής εμπιστευτικότητας όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις φιλικού διακανονισμού.

Ο προσφεύγων αποκάλυψε σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης ότι το ΕΔΔΑ πρότεινε εξωδικαστικό συμβιβασμό και συγκεκριμένα να του καταβληθεί ποσό 8.500 ευρώ. Η πληροφόρηση καταχωρήθηκε και σε άλλους γνωστούς ειδησεογραφικούς ιστότοπους.

Κατά το Στρασβούργο ο προσφεύγων, που εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο, γνώριζε την απαίτηση της εμπιστευτικότητας και θα έπρεπε να την είχε τηρήσει σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Αυτός όμως αποκάλυψε πληροφορίες σχετικά με τον φιλικό διακανονισμό. Σύμφωνα με το Δικαστήριο η συμπεριφορά αυτή ισοδυναμούσε με σκόπιμη παραβίαση της εμπιστευτικότητας, η οποία, σύμφωνα με τη νομολογία του, θεωρείται ως κατάχρηση του δικαιώματος ατομικής προσφυγής. Το ΕΔΔΑ έκρινε την προσφυγή απαράδεκτη λόγω καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος προσφυγής.

ΑΡΘΡΟ 10

Dias Dos Santos Ferreira Da Costa Cabral κατά Πορτογαλίας της 30.04.2024 (αρ. προσφ. 25282/18)

Καταδίκη δημοσιογράφου για παραβίαση του απορρήτου της ανάκρισης για άρθρο που αφορούσε διαφθορά πολιτικών προσώπων. Παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης.

Η προσφεύγουσα είναι δημοσιογράφος και εργάζεται στην εφημερίδα P^úblico. Η εφημερίδα αυτή δημοσίευσε άρθρο σχετικά με υπόθεση διαφθοράς υψηλού επιπέδου, κατάχρησης εξουσίας κλπ, στην οποία πρώην ανώτερα στελέχη των υπηρεσιών πληροφοριών, καθώς και υψηλόβαθμα πολιτικά πρόσωπα, φέρεται να συμμετείχαν σε παράνομες επιχειρήσεις για τον έλεγχο μεγάλου πορτογαλικού ομίλου MME καθώς και ότι κατασχέθηκαν υπολογιστές των δύο υπόπτων στο πλαίσιο της ποινικής έρευνας.

Ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά της προσφεύγουσας και καταδικάστηκε για αποκάλυψη πληροφοριών που καλύπτονταν από το απόρρητο της ανάκρισης σε πρόστιμο 1000 ευρώ.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι με την ποινική καταδίκη υπήρξε παρέμβαση στο δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης. Παρατήρησε ότι το αντικείμενο του επίμαχου άρθρου ήταν ζήτημα μεγάλου δημοσίου ενδιαφέροντος και ότι οι εθνικές αρχές δεν απέδειξαν πώς η αποκάλυψη των επίμαχων πληροφοριών, δηλαδή για την έρευνα αλλά και την κατάσχεση των υπολογιστών, επηρέασε αρνητικά τη δικαστική διαδικασία. Τέλος, έκρινε ότι ακόμη και ο ήπιος χαρακτήρας του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα μπορούσε να έχει σοβαρή επίπτωση στην άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης (άρθρο 10) και επιδίκασε 1.000 ευρώ για αποζημίωση.

ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΣΘΕΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

ΑΡΘΡΟ Ι

Mandev κ.α. κατά Βουλγαρίας της 21.05.2024 (προσφ. αριθ. 57002/11, 61872/11, 46024/12, 6430/13 και 67333/13)

Υπέρογκο παράβολο για άσκηση αίτησης άρσης κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων. Σύνδεση ύψους παραβόλου με μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα. Παραβίαση δικαιώματος σεβασμού της περιουσίας.

Οι προσφεύγοντες κατέβαλαν μεταξύ 2008 και 2012 μεγάλα παράβολα που κυμαίνονταν από 3.450 ευρώ μέχρι 16.580 ευρώ για να μπορέσουν να ασκήσουν αιτήσεις για άρση των κατασχέσεων που επιβλήθηκαν στα περιουσιακά τους στοιχεία, με την αιτιολογία ότι αυτά προήλθαν από εγκληματικές δραστηριότητες.

Κατά την περίοδο αυτή το μέσο ετήσιο κατά κεφαλήν εισόδημα στη Βουλγαρία κυμαινόταν μεταξύ 1.917 και 2.322 ευρώ. Επομένως, στις περιπτώσεις αυτές τα ποσά των παραβόλων υπερέβαιναν σημαντικά το εθνικό ετήσιο κατά κεφαλήν εισόδημα, φθάνοντας σε ορισμένες περιπτώσεις σε πολλαπλάσια επίπεδα. Οι προσφεύγοντες δε υποχρεώθηκαν να καταβάλουν μεγάλα χρηματικά ποσά για παράβολα, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι θα μπορούσαν να υποβάλουν τις αιτήσεις τους και να έχουν πλήρη πρόσβαση σε δικαστήριο.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του δικαιώματος σεβασμού της περιουσίας (άρθρο Ι Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου) και επιδίκασε αποζημιώσεις από 2.500 έως 14.500 ευρώ, ηθική βλάβη 3.000 και 4.000 ευρώ και τα έξοδα.

novacriminalia

Περιοδική Έκδοση της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

Διεύθυνση: Η. Αναγνωστόπουλος

Συντακτική Επιτροπή: Ι. Αναστασοπούλου, Ν. Βιτώρος, Π. Κουρελέας, Π. Πανταζής, Β. Πετρόπουλος

Καλλιτεχνική επιμέλεια, σελιδοποίηση: Ίνα Μελέγκογλου

© Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων

Εμμανουήλ Μπενάκη 24, 106 78 Αθήνα

T.: 210 3820125, 6944506619

F.: 210 3820112

E-mail: hcba@otenet.gr

http://www.hcba.gr

